

Wie gelooft, sterft niet meer

Over dood en leven

Inhoud

Wat is dood?.....	3
Dood toegepast op lichaam, ziel en geest.....	6
Waar blijven lichaam, ziel en geest in de dode toestand?.....	10
Het lichaam keert terug tot stof	10
De zielen gaan naar het dodenrijk	12
Enkele kenmerken van het dodenrijk	14
En waar is de geest van een overleden mens?	17
Wat is de oorzaak van de dood?	20
Wanneer sterft een mens / hoe oud wordt een mens?.....	22
Hoe oud wordt een mens maximaal?	24
Wie bepaalt wanneer een mens sterft?.....	26
De grote overwinning.....	31
De heerser over de dood en de dood zelf overwonnen	31
Jezus heeft macht doden weer levend te maken.....	31
Toch is ook Jezus gestorven	32
Wat gebeurde er toen Jezus dood was?.....	33
Hoe lang verbleef Jezus in de dood?	36
Christus is nu de heerser over de dood en de doden.....	37
De gevolgen van de overwinning van Christus.....	38
Wat gebeurt er na Christus' overwinning als een gelovige sterft?	38
"Wie in Mij gelooft zal nooit sterven"	39
De hemel.....	42
De atmosfeer en het heelal.....	42
De woonplaats van God	44
Het leger van de hemel	46
De Zoon des mensen is opgevaren naar de hemel	50
De hemelen zullen vergaan. Er komen nieuwe hemelen.	51
Opstanding	54
Wat gebeurt er met het lichaam van gestorven gelovigen?	54
Wanneer worden de lichamen van de gelovigen opgewekt?	57
En wanneer worden de overige doden opgewekt?.....	61
Wat is de hel?.....	63
De dood tenietgedaan.....	65
De eeuwige toestand	66

1. Wat is dood?

Toen Jezus op weg was naar Bethanië, omdat zijn vriend Lazarus was gestorven, kwam de zus van Lazarus, Marta, hem tegemoet. Terwijl haar broer enige dagen daarvoor gestorven is, zegt Jezus tegen haar dat iedereen die in hem gelooft nooit zal sterven:

NBV Johannes 11:26 En **ieder die** leeft en **in mij gelooft zal nooit sterven**. Geloof je dat?’

Naar dit vers verwijst ik in de titel die ik aan deze studie heb gegeven:

Wie gelooft, sterft niet meer.

Op grond van dit vers kan een gelovige zeggen: Ik ga niet dood. Wat bedoelt Jezus? Dat is wat ik in deze studie probeer te ontdekken. Ik begin met de vraag wat dood is. Misverstanden over dood ontstaan doordat dood geassocieerd wordt met ophouden te bestaan. Dat is niet juist. Laten we daarom proberen te ontdekken wat dood wel is.

Dood staat tegenover leven. God schiep de mens. Hij vormde de mens van stof uit de aarde en blies de levensadem in zijn neus. Zo werd de mens een levend wezen. In de Statenvertaling staat "een levende ziel". Gods adem kwam in de mens. Het woord voor adem is hetzelfde woord als geest. Bij de schepping van de mens worden dus drie begrippen genoemd: stoffelijk lichaam - ziel - geest.

NBG Genesis 2:7 Toen formeerde de Here God de mens van **stof uit de aardbodem** (*lichaam*) en blies de **levensadem** (*něshamah - adem = geest*) in zijn neus; also werd de mens tot een **levend wezen** (*nephesh -levende ziel in de Statenvertaling*).

Deze tekst wordt aangehaald in het Nieuwe Testament:

NBG 1 Korinthe 15:45 Aldus staat er ook geschreven: de eerste mens, Adam, werd een **levende ziel** (*psyche*); de laatste Adam een levendmakende geest (*pneuma*).

In 1 Thessalonicenzen 5:23 worden deze drie begrippen ook genoemd.

NBG 1 Thessalonicenzen 5:23 En Hij, de God des vredes, heilige u geheel en al, en geheel uw **geest** (*pneuma*), **ziel** (*psyche*) en **lichaam** (*soma*) moge bij de komst van onze Here Jezus Christus blijken in allen dele onberispelijk bewaard te blijven.

Zoals God begon met stof uit de aarde om de mens te maken, zo zal de mens ook weer tot stof worden als hij is gestorven.

NBG Genesis 3:19 ... totdat gij tot de aardbodem wederkeert, omdat gij daaruit genomen zijt; want stof zijt gij en **tot stof zult gij wederkeren.**

NBG Prediker 3:20 Alles gaat naar een plaats, alles is geworden uit stof, **en alles keert weder tot stof.**

Het materiële vergaat dus weer. De ziel en de geest echter niet. In Jacobus staat dat het lichaam zonder de geest dood is. Bij het sterven is er een scheiding van het lichaam en de geest.

NBG Jacobus 2:26 Want gelijk het **lichaam (soma)** zonder **geest (pneuma)** dood is, zo is ook het geloof zonder werken dood.

NBV Jacobus 2:26 Zoals **het lichaam (soma) dood is zonder de ziel (pneuma)**, zo is ook geloof zonder daden dood.

Hier blijkt trouwens dat de Nederlandse vertalingen van de Bijbel tot verwarring kunnen leiden. Ik heb in de voorgaande teksten de Hebreeuwse en Griekse woorden uit de Bijbel tussen haakjes toegevoegd. In 1 Thessalonicenzen 5:23 worden de drie begrippen genoemd:

geest - pneuma

(vergelijk pneumatisch gereedschap, dat is met lucht aangedreven. Geest en adem zijn vaak hetzelfde woord in de grondtekst)

ziel - psyche

(denk aan psychologie of psychisch)

lichaam - soma

(denk aan somatisch)

In Jacobus 2:26 is het Griekse woord pneuma in de NBG vertaald met geest en in de NBV met ziel. Naar mijn mening is geest een betere vertaling. Anders zou er in het Grieks het woord psyche staan.

Als iemand sterft wordt ook wel gezegd dat iemand de geest geeft. In de Bijbel staat dat bijvoorbeeld van Abraham en ook van Jezus zelf. Bij het sterven is er dus een scheiding van lichaam en geest.

In Prediker staat dat de adem (Hebreeuwse woord = ruach) vergaat als iemand sterft. In de Statenvertaling is dit woord vertaald met geest.

NBG Genesis 25:8 En Abraham **gaf de geest** (in *Hebreeuws 1 werkwoord = laatste adem uitblazen*) en stierf in hoge ouderdom, oud en van het leven verzadigd, en hij werd vergaderd tot zijn voorgelacht

NBG Mattheüs 27:50 Jezus riep wederom met luider stem en gaf **de geest** (*pneuma*).

NBG Prediker 8:8 Niemand heeft macht over zijn adem (*ruach*), geen mens kan tegenhouden dat **zijn adem** (*ruach*) **vergaat**. Niemand heeft macht over de dag waarop hij sterft, geen mens ontvlucht het slagveld van de dood.

Statenvertaling Prediker 8:8 Er is geen mens die heerschappij heeft over den geest, **om den geest in te houden**; en hij heeft geen heerschappij over den dag des doods;

In Prediker 3:21 wordt van de dieren gezegd dat hun adem neerdaalt en van de mens dat zijn adem opstijgt.

NBG Prediker 3:19 Want het lot der mensenkinderen is gelijk het lot der dieren, ja, eenzelfde lot treft hen: gelijk dezen sterven, zo sterven genen, en allen hebben enerlei adem, waarbij de mens niets voor heeft boven de dieren; want alles is ijdelheid, 20 Alles gaat naar een plaats, alles is geworden uit stof, **en alles keert weder tot stof**. 21 Wie bemerkt, dat **de adem** (*ruach*) **der mensenkinderen opstijgt naar boven** en dat de **adem** (*ruach*) **der dieren neerdaalt naar beneden** in de aarde?

We kunnen dood voor een mens omschrijven als een toestand waarin het lichaam en de geest van elkaar gescheiden zijn. **Dood is scheiding**. Opmerkelijk is dat hierbij niet gesproken wordt over de ziel. Later zullen we zien dat er wel veel Bijbelgedeelten zijn die duidelijk maken dat de ziel van een overleden mens naar het dodenrijk gaat. Er is dus ook een scheiding van ziel en lichaam, maar in de hiervoor genoemde teksten wordt de ziel niet genoemd. Anderzijds zullen we zien dat de Bijbel wel duidelijk is over de plaats waar de zielen van gestorven mensen zijn, maar juist weer weinig zegt over de plaats waar de geesten van gestorven mensen zijn.

NBV Job 7:15 Liever zou ik gewurgd worden en sterven dan in dit lichaam blijven.

Het tegenovergestelde van dood is leven. Dat kunnen we omschrijven als een toestand waarin geest, ziel en lichaam samen zijn, een geheel vormen. In Job wordt daarom gesproken over "in het lichaam blijven". Het overgaan van leven naar dood is sterven. Deze overgang zelf wordt ook wel aangeduid als de dood of dood gaan. Hoewel de ziel en de geest bij het sterven gescheiden worden van het lichaam, houden zij niet op te bestaan, zoals het lichaam wel vergaat tot stof.

Een illustratie is hiervan is een gebroken huwelijk. De Bijbel zegt dat God een man en een vrouw samenvoegt in het huwelijk. Wat God samengevoegd heeft moet een mens niet scheiden. Dit gebeurt in de praktijk wel. Er is dan scheiding van man en vrouw. De man en de vrouw blijven nog wel bestaan, maar zijn van elkaar gescheiden. Je zou kunnen zeggen dat het huwelijk dood is. Zo is er bij de dood een scheiding van lichaam, ziel en geest, maar blijven zij wel bestaan.

Dood toegepast op lichaam, ziel en geest

Als we spreken over het sterven van mensen dan bedoelen we dat in algemene zin van het dood gaan van een mens. Zo is ook in het voorgaande gedeelte geschreven over dood en leven. Ik vind het opmerkelijk dat de Bijbel dood en leven ook toepast op alleen het lichaam of alleen de ziel. We zagen al dat bij de schepping van de mens de levensadem in de mens werd geblazen en dat de mens op die manier een levende ziel werd.

NBG Genesis 2:7 Toen formeerde de Here God de mens van **stof uit de aardbodem** (*lichaam*) en blies de **levensadem** (*něshamah - adem = geest*) in zijn neus; also werd de mens tot een **levend wezen** (*nephesh -levende ziel in de Statenvertaling*).

Blijkbaar is de ziel zonder de levensadem of geest dood. Ook van het lichaam wordt gezegd dat het zonder geest dood is.

NBG Jacobus 2:26 Want gelijk het **lichaam** (*soma*) zonder **geest** (*pneuma*) dood is, zo is ook het geloof zonder werken dood.

Dood wordt wel geassocieerd met ophouden te bestaan, niet meer bestaan. Dat kan tot misverstanden leiden. Als iemand sterft, is de geest van het lichaam gescheiden. Het lichaam bestaat dan nog wel. Weliswaar vergaat een lichaam na het sterven vrij snel,

maar als een lichaam wordt gebalsemd kan het lang worden geconserveerd. Dit gebeurde bijvoorbeeld bij Jacob.

NBG Genesis 50:2 En Jozef gebod zijn dienaren, de geneesheren, zijn vader te balsemen; en de geneesheren balsemden Israël. 3 Dit duurde bij hem veertig dagen, want zo lang duurden de dagen van het balsemen, en de Egyptenaren beweenden hem zeventig dagen.

Een dood lichaam bestaat dus nog, ook na het sterven van een mens. Zo is het ook met de ziel. De ziel werd levend door de geest. Als de ziel dood gaat, bestaat deze echter nog steeds. Jezus bemoedigt zijn discipelen door hen erop te wijzen dat mensen wel hun lichaam kunnen doden maar niet hun ziel.

NBV Mattheüs 10:28 Wees niet bang voor hen die wel het **lichaam** (*soma*) maar niet de **ziel** (*psychē*) kunnen doden. Wees liever bang voor hem die in staat is én ziel én lichaam om te laten komen in de Gehenna.

Wat moeten we ons voorstellen bij het dood gaan van een ziel? Is er dan sprake van een scheiding van ziel en geest? Dat is dus het tegenovergestelde van wat er bij de schepping van de mens gebeurde, toen de mens een levende ziel werd doordat God de levensadem in hem blies. Wanneer treedt de dood van een ziel op? Er blijven dus nog diverse vragen over als het over de dood van de ziel gaat. Hebreeën 4:12 lijkt erop te wijzen dat ziel en geest nauw zijn samengevoegd en niet eenvoudig kunnen worden gescheiden. Het doden van de ziel zou dan betekenen het scheiden van ziel en geest.

NBG Hebreeën 4:12 Want het woord Gods is levend en krachtig en scherper dan enig tweesnijdend zwaard en het dringt door, zó diep, dat het **vaneenscheidt ziel en geest**, gewrichten en merg, en het schift overleggingen en gedachten des harten;

In de Bijbel is dus sprake van het lichaam dat dood is zonder de geest. Ook van de ziel wordt gezegd dat deze levend of dood kan zijn. Hoe zit het dan met de geest? Is er ook sprake van een dode of levende geest? Ik denk dat er bij de overtreding van Adam direct een geestelijke dood optrad. God had Adam gezegd dat ten dage dat hij van de boom der kennis van goed en kwaad zou eten, hij zou sterven.

NBG Genesis 2:17 Maar van den boom der kennis des goeds en des kwaads, daarvan zult gij niet eten; want **ten dage**, als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven.

In de NBG vertaling staat **ten dage dat** u daarvan eet zult u sterven. Dit lijkt te wijzen op een directe intrede van de dood na het eten van de vrucht. Toch werd Adam maar liefst 930 jaar oud. Heeft het zo lang geduurd voordat gebeurde wat God had gezegd: wanneer je daarvan eet zult je onherroepelijk sterven? Ik denk dat er bij de overtreding van Adam direct een geestelijke dood optrad. Dat zou kunnen inhouden dat zijn geest dood ging. Omdat dood scheiding is, is de vraag waarvan de geest van Adam werd gescheiden. Er is op dat moment een scheiding opgetreden van de geest van Adam en God. De geest van de mens bestond dus nog wel, maar in dode vorm, gescheiden van God.

Aan de gelovigen in Efeze wordt geschreven dat zij dood waren. Dit kan niet op hun lichaam slaan, want ze waren gewoon in leven. Ze hadden ook nog een ziel, want ze hadden gevoel, verstand, een wil en dergelijke. Dat zijn de zaken die met de ziel te maken hebben. Dat zij dood waren slaat op hun geest. Die was dood.

NBV Efeze 2:1 **U was dood** door de misstappen en zonden. ... 4 Maar omdat God zo barmhartig is, omdat de liefde die hij voor ons heeft opgevat zo groot is, 5 heeft hij **ons, die dood waren** door onze zonden, samen met Christus levend gemaakt. Ook u bent nu door zijn genade gered.

Jezus sprak over mensen die Zijn stem zouden horen als doden. Als zij geloven gaan zij van de dood over naar het leven. Net als in Efeze slaat dat op mensen die geestelijk dood zijn door hun zonden. Ook in Mattheüs 8:22, Lucas 9:60, Kolossenzen 2:13 en 1 Timotheüs 5:6 is sprake van dood zijn door een leven in zonden.

NBV Joh 5:24 Waarachtig, ik verzeker u: wie luistert naar wat ik zeg en hem gelooft die mij gezonden heeft, heeft eeuwig leven; over hem wordt geen oordeel uitgesproken, **hij is van de dood overgegaan** naar het leven.

NBV Kolossenzen 2:13 U was **dood** door uw zonden ...

NBV 1 Timotheüs 5:6 Maar een weduwe die losbandig leeft, is levend **dood**.

NBV Mattheüs 8:22 en Lucas 9:60

Maar Jezus zei tegen hem: 'Volg mij en laat **de doden** hun doden begraven.'

Deze laatste tekst is trouwens interessant omdat er in één zin twee maal over doden wordt gesproken, de eerste maal in de zin van geestelijk dood en de tweede maal in de zin van lichamenlijk dood.

Aanwijzingen dat dood en leven behalve op het lichaam en de ziel ook betrekking kan hebben op de toestand van de geest staan in 1 Petrus 4 en Johannes 6.

NBV 1 Petrus 4:5 Maar ze zullen zich daarvoor moeten verantwoorden tegenover hem die zich gereedhoudt om recht te spreken over levenden en doden. 6 Ook aan de doden is het evangelie verkondigd, opdat ook zij, al zijn ze naar hun leven op aarde door de mensen veroordeeld, bij God **in de geest** kunnen **leven**.

NBG 1 Petrus 4:6 Want daartoe is ook aan doden het evangelie gebracht, opdat zij wèl, naar de mens, wat het vlees aangaat, zouden geoordeeld worden, doch, naar God, **wat de geest betreft, zouden leven**.

Dit vers is niet eenvoudig te begrijpen en er zijn diverse verklaringen voor gegeven. Ik wil daar nu niet op ingaan. Het gaat mij nu alleen om het gebruik van het begrip leven toegepast op de geest.

Joh 6: 63 De Geest is het, die levend maakt, het vlees doet geen nut; de woorden, die Ik tot u gesproken heb, zijn **geest en zijn leven**.

Dood is scheiding. Het **lichaam** zonder geest is dood. De **ziel** kan gedood worden. Ik denk dat de ziel dan van de geest wordt gescheiden. De **geest** is dood als er scheiding is tussen de geest en God.

2. Waar blijven lichaam, ziel en geest in de dode toestand?

Het lichaam keert terug tot stof

Als de dood een scheiding is van lichaam en geest wat gebeurt er dan bij het sterven? Waar zijn het lichaam, de ziel en de geest na het sterven? Bestaan die nog of houden ze op te bestaan?

Het lichaam is door God gemaakt uit stof van de aarde. Na het sterven keert dit terug tot stof. Het lichaam ontbindt of vergaat.

NBG Genesis 3:19 In het zweet uws aanschijns zult gij brood eten, totdat gij tot de aardbodem wederkeert, omdat gij daaruit genomen zijt; want stof zijt gij en **tot stof zult gij wederkeren**.

Het ontbinden van het lichaam treedt blijkbaar al binnen enkele dagen op en leidt tot een lijkvlucht. Dat was het geval bij Lazarus, de broer van Marta.

NBG Johannes 11:39 Jezus zeide: Neemt de steen weg! Marta, de zuster van de gestorvene, zeide tot Hem: Here, er is reeds een lijkvlucht, want het is al de vierde dag.

In de Bijbel is sprake van het begraven van het lichaam in een graf of een spelonk.

NBG Genesis 35:19 Zo stierf Rachel en werd **begraven** aan de weg naar Efrat, dat is Betlehem.

NBG Numeri 20:1 De Israëlieten dan, de gehele vergadering, kwamen in de woestijn Sin, in de eerste maand, en het volk verbleef te Kades; Mirjam stierf daar en werd daar **begraven**.

Richteren 10 en 12 vele teksten : **werd begraven**.

Jacob stierf in Egypte en werd gebalsemd en in Israël begraven. Jozef stierf ook in Egypte en wilde begraven worden in Israël. Daarom werd zijn lichaam in een kist gelegd en later meegenomen naar Israël. Zijn lichaam werd eerst gebalsemd. De Egyptenaren

kenden goed de manieren om lichamen te balsemen en conserveren, getuige de opgravingen.

NBG Genesis 50:2 En Jozef gebod zijn dienaren, de geneesheren, zijn vader te **balsemen**; en de geneesheren balsemden Israël. 3 Dit duurde bij hem veertig dagen, want zo lang duurden de dagen van het balsemen, en de Egyptenaren beweenden hem zeventig dagen.

NBG Genesis 50:26 En Jozef stierf, honderd en tien jaar oud, en men **balsemde** hem, en hij werd in een kist gelegd, in Egypte.

Ook Jezus werd begraven, maar zijn lichaam heeft geen ontbinding gezien. Toch was Hij drie dagen en drie nachten in het graf.

NBG Handelingen 13: 29 ... namen zij Hem af van het hout en legden Hem in een graf. 30 Maar God heeft Hem uit de doden opgewekt; ... 35 en daarom zegt Hij ook in een andere psalm: Gij zult uw Heilige **geen ontbinding** doen zien. 36 Want David is, na voor zijn geslacht de raad Gods gediend te hebben, ontslapen en bij zijn vaderen bijgezet, en hij heeft wèl ontbinding gezien; 37 maar Hij, die God heeft opgewekt, heeft **geen ontbinding** gezien.

NBG Mattheüs 12:40 Want gelijk Jona drie dagen en drie nachten in de buik van het zeemonster was, zo zal de Zoon des mensen in het hart der aarde zijn, **drie dagen en drie nachten**.

In de Bijbel wordt niet gesproken over het cremen of verbranden van het lichaam. Om die reden ben ik van mening dat een lichaam moet worden begraven en niet gecremeerd. Een belangrijker argument hiervoor is dat het lichaam weer zal worden opgewekt. Het begraven is als het ware een zaaien opdat het zal worden opgewekt. Dat wordt beter tot uitdrukking gebracht door het begraven dan door cremen.

NBG 1 Korinthe 15:42 Zo is het ook met de opstanding der doden. Er wordt gezaaid in vergankelijkheid, en opgewekt in onvergankelijkheid; 43 er wordt gezaaid in oneer, en opgewekt in heerlijkheid; er wordt gezaaid in zwakheid, en opgewekt in kracht.44 Er wordt een natuurlijk **lichaam gezaaid**, en een geestelijk **lichaam opgewekt**.

We hebben dus gezien dat het lichaam van een gestorven mens wordt begraven en daarna vergaat tot stof. Bij de opstanding der doden zal het lichaam worden opgewekt.

We zullen later zien wanneer en hoe dit gebeurt. Ook zullen we zien of dit ook voor de goddeloze mens het geval is.

De zielen gaan naar het dodenrijk

Wat er met het lichaam gebeurt na het sterven is niet zo lastig uit de Bijbel af te leiden. Lastiger wordt het om te begrijpen wat er met de ziel van een mens gebeurt. In de Bijbel wordt op veel plaatsen over het **dodenrijk** gesproken als een plaats waar de zielen van de overleden mensen zijn. Het is belangrijk onderscheid te maken tussen **dodenrijk** en **hel**.

Het Bijbelse woord voor **dodenrijk** is:

Hebreeuws - *shě'owl*

Grieks - hades

Het Bijbelse woord voor **hel** is:

Hebreeuws - in het oude testament komt het woord hel niet voor.

Grieks – gehenna

In de Statenvertaling wordt het Griekse woord hades vertaald met hel, maar hel is een heel ander begrip dan hades = dodenrijk.

In de NBG wordt gehenna vertaald met hel.

In de NBV wordt het Griekse woord Gehenna ook in het Nederlands gebruikt. Het wordt dus onvertaald weergegeven.

Zie bijvoorbeeld Lucas 16:23 waar in het Grieks het woord hades staat:

Satenvertaling – Lucas 16:23 En de rijke stierf ook, en werd begraven. En als hij in de **hel** (*hades*) zijn ogen ophief, zijnde in de pijn, zag hij Abraham van verre, en Lázarus in zijn schoot.

NBG - Ook de rijke stierf en hij werd begraven. En toen hij in het **dodenrijk** zijn ogen opsloeg onder de pijnigingen, zag hij Abraham van verre en Lazarus in zijn schoot.

NBV - Toen hij in het **dodenrijk**, waar hij hevig gekweld werd, zijn ogen opsloeg, zag hij in de verte Abraham met Lazarus aan zijn zijde.

Niemand gaat na de dood direct naar de hel !! De hel speelt pas een rol bij het eindoordeel van God over de satan en de goddeloze mensen. We komen daar later op terug. De zielen gaan naar het dodenrijk. En zelfs daar komen we later op terug, want na de dood en opstanding van Christus is er veel veranderd.

Dat het dodenrijk de plaats is waar de ziel van een mens verblijft na de dood blijkt onder andere uit enkele verzen in de Psalmen.

NBG Psalm 89:49 Welke mens leeft er, die de dood niet zien zal, die **zijn ziel** (*nephesh*) zal redden uit de macht van **het dodenrijk** (*shě'owl*)?

NBG Psalm 86:13 want uw goedertierenheid is groot jegens mij, Gij toch hebt mijn **ziel** (*nephesh*) gered uit **het zeer diepe dodenrijk** (*shě'owl*).

Als er over het dodenrijk wordt gesproken komt diverse malen voor dat het een plaats is beneden of dat mensen erheen afdelen of neerdalen. Omdat daar geen lichamen verblijven, wordt over schimmen gesproken.

NBG Genesis 37:35 Al zijn zonen en al zijn dochters deden hun best hem te troosten, maar hij weigerde zich te laten troosten, en zeide: Neen, rouw dragend zal ik tot mijn zoon **in het dodenrijk neerdalen**. En zijn vader beweende hem.

NBG Jesaja 14:9 **Het dodenrijk** (*shě'owl*) **beneden** is over u in beroering om u bij uw komst te ontmoeten; het wekt de **schimmen** voor u op, al de bokken der aarde; het doet alle koningen der volken van hun tronen opstaan.

NBV Spreuken 2:18 Het huis van zo'n vrouw verzinkt in de dood, haar pad voert naar **het rijk van de schimmen**.

Enigszins verwarrend is dat er in de NBV in Psalm 49:15 wordt gesproken over lichamen in het dodenrijk. In de NBG is dit vertaald met gedaante. In Engelse vertalingen met schoonheid of bevalligheid. Lichaam is geen goede vertaling, omdat nergens over lichamen in het dodenrijk wordt gesproken. Het gaat hier om het vervallen van de schoonheid van de ongelovige die in weelde leeft. Van zijn rijkdom kan deze mens niets meenemen – zie Psalm 49:18.

NBV Psalm 49:15 als schapen verblijven zij in het dodenrijk, en de dood is hun herder. In de morgen vertrappen de oprechten hun graf, **hun lichaam teert weg in het dodenrijk** en vindt geen rust.

NBG Psalm 49:15 hun gedaante moet in het dodenrijk vergaan,

NBV Psalm 49:18 Want bij zijn dood kan hij niets meenemen, zijn weelde volgt hem niet in het graf.

Behalve over het dodenrijk wordt ook vaak eenvoudig over de **dood** (Hebreeuws = *maveth* – Grieks *thanatos*) gesproken als plaats waar doden verblijven.

NBG Job 38:17 Zijn **de poorten van de dood** aan jou getoond, de deuren van het **diepste** donker – heb je die gezien?

NBV Openbaring 20:13 De zee stond de doden die ze in zich had af, en ook **de dood en het dodenrijk** stonden hun doden af. En iedereen werd geoordeeld naar zijn daden.

Dit laatste vers lijkt te zeggen dat behalve het dodenrijk ook de zee een verblijfplaats is van de doden. Er is een opmerkelijk gedeelte in de Bijbel waarin wordt beschreven dat mensen *levend* afdalen in het dodenrijk. Dat is een uitzondering op mijn bewering dat er in het dodenrijk geen lichamen zijn. Deze mensen daalden levend af in het dodenrijk. Dat zou kunnen inhouden dat hun zielen niet eerst van hun lichamen werden gescheiden, maar dat ze met lichaam en al in het dodenrijk afdaalden.

NBG Numeri 16,30 Maar, indien de HERE iets nieuws zal scheppen, zodat de grond zijn mond zal opensperren en hen verzwelgen met alles wat hun toebehoort, zodat zij levend in het dodenrijk zullen dalen, dan zult gij weten, dat deze mannen de HERE gesmaad hebben. ... 33 Zo daalden zij, met al de hunnen, **levend in het dodenrijk**; en de aarde overdekte hen, zodat zij uit het midden der gemeente omkwamen.

NBV Psalm 55:16 Laat de dood hen onverhoeds treffen, laat hen **levend neerdalen in het dodenrijk**, want bij hen huist het kwaad, het heerst in hun hart.

Enkele kenmerken van het dodenrijk

In het dodenrijk is het stil en duister

NBV Psalm 115:17 Niet de doden loven de HEER, niet wie zijn afgedaald in **de stilte**,

NBV Psalm 143:3 De vijand heeft mij vervolgd, mijn leven vertrapt in het stof, ik moet wonen in **duisternis** als de doden van eeuwen her.

NBV Klaagliederen 3:6 Hij laat mij in **duisternis** wonen, als de doden van eeuwen her.

De doden loven God niet, weten niets, er is geen werk, overleg enz.

NBV Psalm 30:10 Wat baat het u als ik sterf, als ik afdaal in het graf? **Kan het stof u soms loven** en getuigen van uw trouw?

NBV Jesaja 38:18 Nee, **het dodenrijk zal u niet loven, de dood prijst u niet**, zij die in het graf zijn afgedaald verlaten zich niet op uw trouw.

NBG Prediker 9:10 Al wat uw hand vindt om naar uw vermogen te doen, doe dat, want **er is geen werk of overleg of kennis of wijsheid in het dodenrijk**, waarheen gij gaat.

NBV Prediker 9,5 Wie nog in leven zijn, weten tenminste dat ze moeten sterven, maar de doden **weten niets**. Er is niets meer dat hun loont, want ze zijn vergeten.

Het dodenrijk bestaat uit twee delen: een plaats van troost en een plaats van pijn

We kunnen diverse dingen leren over het dodenrijk door de "geschiedenis" die Jezus verteld over de rijke man en de bedelaar Lazarus in Lucas 16.

NBV Lucas 16:22 Op zekere dag stierf de bedelaar, en hij werd door **de engelen weggedragen** om aan Abrahams hart te rusten. Ook de rijke stierf en werd begraven. 23 Toen hij in het dodenrijk, waar hij hevig **gekweld werd**, zijn ogen opsloeg, **zag hij in de verte** Abraham met Lazarus aan zijn zijde. 24 Hij riep: "Vader Abraham, heb medelijden met mij en stuur Lazarus naar me toe. Laat hem het topje van zijn vinger in water dompelen om mijn tong te verkoelen, want **ik lijd pijn in deze vlammen.**" 25 Maar Abraham zei: "Kind, bedenk wel dat jij je deel van het goede al tijdens je leven hebt ontvangen, terwijl Lazarus niets dan ongeluk heeft gekend; nu vindt hij hier troost, maar lijd jij pijn. 26 **Bovendien ligt er een wijde kloof tussen ons** en jullie, zodat wie van hier naar jullie wil gaan dat niet kan, en ook **niemand** van jullie naar ons **kan oversteken.**" 27 Toen zei de rijke man: "Dan smee ik u, vader, dat u hem naar het huis van mijn vader stuurt, 28 want ik heb nog vijf broers. Hij kan hen dan

waarschuwen, zodat ze niet net als ik in dit **oord van martelingen** terechtkomen.” 29 Abraham zei: “Ze hebben Mozes en de profeten: laten ze naar hen luisteren!” 30 De rijke man zei: “Nee, vader Abraham, maar als iemand van de doden naar hen toe komt, zullen ze tot inkeer komen.” 31 Maar Abraham zei: “Als ze niet naar Mozes en de profeten luisteren, zullen ze zich ook niet laten overtuigen als er iemand uit de dood opstaat.””

NBG Lucas 16:22 Het geschiedde, dat de arme stierf en **door de engelen gedragen** werd in **Abrahams schoot**. 23 Ook de rijke stierf en hij werd begraven. En toen hij in het dodenrijk zijn ogen opsloeg onder de **pijnigingen, zag hij** Abraham van verre en Lazarus in zijn schoot. 24 En hij riep en zeide: Vader Abraham, heb medelijden met mij en zend Lazarus, opdat hij de top van zijn vinger in water dope en mijn tong verkoele, want **ik lijd pijn in deze vlam**. 25 Maar Abraham zeide: Kind, herinner u, hoe gij het goede tijdens uw leven hebt ontvangen en insgelijks Lazarus het kwade; nu wordt hij hier vertroost en gij lijdt pijn. 26 En bij dit alles, **er is tussen ons en u een onoverkomelijke kloof**, opdat zij, die van hier tot u zouden willen gaan, dit niet zouden kunnen, en zij vandaar **niet aan onze kant zouden kunnen komen**. 27 Doch hij zeide: Dan vraag ik u, vader, dat gij hem naar het huis van mijn vader zendt, want ik heb vijf broeders. 28 Laat hij hen dan ernstig waarschuwen, dat ook zij niet in **deze plaats der pijniging** komen. 29 Maar Abraham zeide: Zij hebben Mozes en de profeten, naar hen moeten zij luisteren. 30 Doch hij zeide: Neen, vader Abraham, maar indien iemand van de doden tot hen komt, zullen zij zich bekeren. 31 Doch hij zeide tot hem: Indien zij naar Mozes en de profeten niet luisteren, zullen zij ook, indien iemand uit de doden opstaat, zich niet laten gezegen.

We leren uit dit gedeelte dat engelen een functie vervullen bij het sterven van mensen. Van de bedelaar wordt hier gezegd dat hij werd weggedragen naar Abrahams hart of schoot. Dit suggereert dat Abraham ook in dit dodenrijk verblijft.

De rijke man bevindt zich na het sterven ook in dit dodenrijk, maar op een plaats die door een onoverbrugbare kloof is gescheiden van de plaats waar de bedelaar is. Het deel waar de rijke man is, is een plaats waar de overledenen pijn lijden in vlammen en gekweld worden. Hij noemt het een oord van martelingen.

De bedelaar vindt juist troost in het dodenrijk.

De rijke man kan de bedelaar en Abraham in de verte zien. Hij roept naar Abraham, die hem ook kan verstaan.

Abraham zegt dat het onmogelijk is om van het ene deel naar het andere deel van het dodenrijk over te steken omdat er een wijde kloof is tussen beide delen.

Het dodenrijk is dus de plaats waar de zielen van de gestorven mensen zijn. Het dodenrijk bestaat uit twee delen. Er is een onoverbrugbare kloof tussen beiden delen. De zielen van de gelovigen bevinden zich in het deel waar troost is. De zielen van de ongelovigen bevinden zich in het deel waar pijn is en vuur. Deze zielen verlangen naar verkoeling door water.

Het is niet mogelijk om weer op te stijgen uit het dodenrijk.

NBG Job 7:9 Gelijk een wolk verdwijnt en wegdrijft, zo **stijgt** wie in het dodenrijk nederdaalt, **niet weer op**.

Toch wordt in de volgende teksten gesproken over opkomen uit het dodenrijk. Ik denk echter dat deze teksten spreken over de redding van iemand die bijna dood was, maar die door God gered is voor het dodenrijk. Hij is dus nog niet dood gegaan, zijn ziel is nog niet in het dodenrijk afgedaald. God heeft zijn ziel daarvoor bewaard.

NBG Psalm 30:4 HERE, Gij deedt mij **opkomen uit het dodenrijk**, Gij hebt mij leven gegeven, zodat ik niet in de groeve nederdaalde

NBG Psalm 86:13 want uw goedertierenheid is groot jegens mij, Gij toch hebt mijn ziel **gered uit het zeer diepe dodenrijk**.

NBV Jona 2:3 `In mijn nood roep ik de HEER aan en hij antwoordt mij. Uit het rijk van de dood schreeuw ik om hulp – u hoort mijn stem!

NBV Jona 2:7 Ik zink tot de bodem, waar de bergen oprijzen, naar het rijk dat zijn grendels voorgoed achter mij sluit. Maar **u trekt mij levend uit de dood omhoog**, o HEER, mijn God!

En waar is de geest van een overleden mens?

We hebben gezien dat het lichaam van een gestorven mens vergaat tot stof. De ziel van een gestorven mens verblijft in het dodenrijk. De ziel van de gelovigen gaat naar het deel van het dodenrijk waar vertroosting is, de ziel van de ongelovigen naar dat deel van het dodenrijk, dat een oord van marteling wordt genoemd.

De geest van een overleden mens wordt niet genoemd in de gedeelten die zijn aangehaald. Ik denk dat dit te maken heeft met het feit dat een mens vanaf de zondeval geestelijk dood is, dat wil zeggen dat zijn geest dood is. Ik zal hier later op terugkomen.

Ik weet van één tekst in de Bijbel waar iets wordt gezegd over de geest van een mens die sterft.

NBG Prediker 12:7 En het stof wederkeert tot de aarde, zoals het geweest is, en **de geest wederkeert tot God**, die hem geschonken heeft.

NBV Prediker 12:7 Wanneer het stof terugkeert naar de aarde, weer wordt zoals het was, wanneer de adem van het leven weer naar God gaat, die het leven heeft gegeven.

Van het lichaam wordt hier gezegd dat het wederkeert tot de aarde. Van de geest wordt gezegd dat die wederkeert tot God, die de geest aan de mens gegeven heeft. Een mogelijke verklaring is dat de prediker in het algemeen bedoelt dat bij het sterven de adem het lichaam verlaat. Het kan ook betekenen dat de geest van een mens tot God terugkeert. In dat geval zijn de ziel en de geest van een gestorven mens dus gescheiden. De ziel is in het dodenrijk en de geest is teruggekeerd tot God.

Als in de Bijbel verder gesproken wordt over de geesten van doden, wordt dat in waarschuwingen en verboden gedaan. De levenden mogen geen contact zoeken met de geesten van doden. Het is waarschijnlijk zo dat wie de geesten van doden raadpleegt, geen contact heeft met de geest van een dode, maar met een demon, een boze geest. Daardoor komt die mens onder de invloed van die boze geest met alle kwade gevolgen daarvan. Geesten van doden worden meestal in één adem genoemd met waarzeggende geesten. Om die reden waarschuwt God daar in Zijn Woord ernstig tegen.

NBG Leviticus 19: 31 Gij zult u niet wenden tot de **geesten van doden** of tot waarzeggende geesten, gij zult hen niet zoeken, om u met hen te verontreinigen: Ik ben de HERE, uw God.

NBG Leviticus 20:27 Wanneer een man of een vrouw door zich de **geest van een dode** laat spreken of een waarzeggende geest bezit, zullen zij zeker ter dood gebracht worden; stenigen zal men hen, hun bloedschuld is op hen.

NBG Deuteronomium 18:11 geen bezweerder, niemand, die de **geest van een dode** of een waarzeggende geest ondervraagt of die de doden raadpleegt.

NBG 1 Kronieken 10:13 Zo stierf Saul, omdat hij de HERE ontrouw geweest was, omdat hij het woord des HEREN niet in acht had genomen, ja, zelfs **de geest van een dode** ondervraagd en geraadpleegd had,

NBG Jesaja 29:4 Dan zult gij diep uit de grond spreken en uw woord zal uit het stof gedempt opklinken; als van de **geest van een dode** zal uw stem uit de grond komen en uw woord zal uit het stof piepen

NBG Jesaja 8:19 En wanneer men tot u zegt: Vraagt de **geesten van doden** en de waarzeggende geesten, die daar piepen en mompelen – zal een volk niet zijn God (*goden*) vragen? Zal men voor de levenden de doden (vragen)?

3. Wat is de oorzaak van de dood?

In het begin schiep God de mens, man en vrouw, Adam en Eva. God plaatste hen in een hof en gaf hun het gewas en de vruchten van bomen als voedsel. Er was één boom in het midden van de hof, waarvan ze de vruchten niet mochten eten. Als ze dat deden zouden ze sterven.

NBV Genesis 2: 16 Hij hield hem het volgende voor: 'Van alle bomen in de tuin mag je eten, 17 maar niet van de boom van de kennis van goed en kwaad; wanneer je daarvan eet, **zul je onherroepelijk sterven.**'

In het Hebreeuws staat aan het eind van vers 17 twee maal het woord sterven of dood. In de Statenvertaling is dit vertaald met "zult gij den dood sterven". In de NBV is deze herhaling vertaald met "onherroepelijk sterven". De vrouw haalt dit dubbele gebruik van het woord niet aan in Genesis 3:3. De slang gebruikt de versterking juist in ontkennende zin.

NBV Genesis 3:3 'behalve die van de boom in het midden van de tuin. God heeft ons verboden van de vruchten van die boom te eten of ze zelfs maar aan te raken; doen we dat toch, dan zullen we **sterven**'

Statenvertaling Genesis 3:4 Toen zeide de slang tot de vrouw: Gijlieden **zult den dood niet sterven**;

De mens is ongehoorzaam geweest aan God en heeft van de vrucht van de boom in het midden van de tuin gegeten. Door deze overtreding van één mens sterven alle mensen.

NBV Romeinen 5,15 Maar de genade gaat zijn overtreding verre te boven. **Door de overtreding van één mens** moesten alle mensen sterven, maar de genade die God aan alle mensen schenkt door die ene mens, Jezus Christus, is veel overvloediger.

NBV 1 Korinthe 15,22 zoals wij **door Adam allen sterven**, zo zullen wij door Christus allen levend worden gemaakt.

NBV Romeinen 5:12 Door één mens is de zonde in de wereld gekomen en door de zonde de dood, en zo is de dood voor ieder mens gekomen, **want ieder mens heeft gezondigd.**

Dit laatste vers legt ook een verband tussen zonde van ieder mens en de dood van ieder mens. Je zou nog kunnen denken dat het sterven van alle mensen alleen het gevolg is

van de overtreding van de eerste mens. Romeinen 5:12 maakt duidelijk dat ieder mens heeft gezondigd en daardoor sterft. Door het eten van de vrucht van de boom, handelde de mens tegen Gods gebod. De mens handelde in strijd met de wil van God. Hij erkende Gods gezag niet. De Bijbel noemt dat zonde. Vanaf het moment van de overtreding kwam de mens in de macht van de zonde. En niet alleen die ene mens, maar alle mensen. De dood is het loon van de zonde en treft alle mensen.

NBV Romeinen 5:14 Toch **heerste de dood** in de tijd van Adam tot Mozes over alle mensen, ook al begingen ze met hun zonden niet dezelfde overtreding als Adam.

NBV Romeinen 5:17 Als **de dood heeft geheerst** door de overtreding van één mens, is het des te zekerder dat allen die de genade en de vrijspraak in zo'n overvloed hebben ontvangen, zullen heersen in het eeuwige leven, dankzij die ene mens, Jezus Christus.

NBV Romeinen 6:23 **Het loon van de zonde is de dood**, maar het geschenk van God is het eeuwige leven in Christus Jezus, onze Heer.

Alle mensen sterven. Er is niemand die daaraan kan ontkomen.

NBV Hebreëen 9:27 Eens **moeten mensen sterven** en daarna volgt het oordeel.

NBV Prediker 8:8 Niemand heeft macht over zijn adem, **geen mens kan tegenhouden** dat zijn adem vergaat.

Het antwoord op de vraag wat de oorzaak is van de dood is het meest duidelijk weergegeven in

NBV Romeinen 5:12. Door één mens is de zonde in de wereld gekomen en **door de zonde de dood**, en zo is de dood voor ieder mens gekomen, want ieder mens heeft gezondigd. De overtreding van de ene mens is de oorzaak, maar de dood is voor ieder mens gekomen omdat ieder mens gezondigd heeft.

In Genesis 5 lezen we dat Adam daadwerkelijk gestorven is.

Genesis 5:5 Zo waren al de dagen van Adam, die hij geleefd heeft, negenhonderd dertig jaar; **en hij stierf**.

In de volgende verzen van dit hoofdstuk staat elke keer bij de nakomelingen van Adam "en hij stierf". Zo is dus door de overtreding van één mens de dood in de wereld gekomen en sterven alle mensen. Toch werd Adam maar liefst 930 jaar oud. Heeft het zo lang geduurd voordat gebeurde wat God had gezegd: wanneer je daarvan eet zult u

onherroepelijk sterven? In de NBG vertaling staat **ten dage dat** gij daarvan eet zult gij sterven. Dit lijkt te wijzen op een directe intrede van de dood na het eten van de vrucht.

NBG Genesis 2:17 Maar van den boom der kennis des goeds en des kwaads, daarvan zult gij niet eten; want **ten dage**, als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven.

Eerder is al genoemd dat er bij de overtreding van Adam direct een geestelijke dood optrad. Aan de gelovigen in Efeze wordt geschreven dat zij dood waren. Dit kan niet op hun lichaam slaan, want ze waren gewoon in leven. Het slaat op hun geest. Die is dood. We zagen al dat dood scheiding betekent. Geestelijke dood betekent dat de geest van een mens gescheiden is van God. We komen daar later op terug.

De geestelijke dood van Adam trad in direct of in ieder geval niet lang na het eten van de verboden vruchten. Toch werd Adam 930 jaar oud. Dat wil zeggen, de lichamelijke dood trad in toen hij 930 jaar oud was. Dat doet de volgende vraag rijzen.

Wanneer sterft een mens / hoe oud wordt een mens?

Van Adams nakomelingen tot aan de zondvloed staat in Genesis 5 genoemd hoe oud ze werden. In Genesis 11 staan de leeftijden van de nakomelingen van Noach tot aan Abram. In Exodus 11 staan de nakomelingen van Abram tot Mozes. Ik heb ze hieronder in een lijstje gezet.

Adam	930
Set	912
Enos	905
Kenan	910
Mahalalel	895
Jered	962
Hench	
Metuselach	969
Lamech	777
Noach	950
Sem	600
<i>Zondvloed</i>	
Arfachsad	438
Selah	433
Heber	464

Peleg	239
Rehu	239
Serug	230
Nahor	148
Terah	205
Abram	175
Isaak	180
Israël	
Levi	137
Kehat	133
Amram	137
Mozes	120

Wat opvalt, is dat er geen getal achter Henoch staat. De reden is dat hij niet is gestorven.

Genesis 5:24 En Henoch wandelde met God, en hij was niet meer, want **God had hem opgenomen.**

Heb 11: 5 Door zijn geloof werd Henoch naar elders overgebracht, om niet te hoeven sterven; hij werd niet meer gevonden, omdat God hem had weggenomen. Hij stond immers al vóór zijn opneming bekend als iemand in wie God vreugde vond.

Er is nog een mens van wie in de Bijbel staat dat hij niet is gestorven, namelijk Elia.

2 Kon 2:11 En terwijl ze liepen te praten, werden ze plotseling uit elkaar gedreven door een wagen van vuur, met paarden van vuur ervoor, en Elia werd in een stormwind **meegevoerd naar de hemel.**

Veel christenen denken dat ook Mozes niet gestorven is. Dat is niet zo, want er staat dat hij stierf en door God werd begraven.

Deut 34: 5 Toen **stierf Mozes**, de knecht des HEREN, aldaar in het land Moab, volgens des HEREN woord. 6 En Hij begroef hem in een dal in het land Moab, tegenover Bet-Peor, en niemand heeft zijn graf geweten tot op de huidige dag. 7 Mozes was honderd twintig jaar oud, toen hij stierf; zijn oog was niet verduisterd en zijn kracht was niet geweken.

Geest of levensgeest zou dan slaan op de levensgeest die God in de mens blies bij de schepping. Die zou niet langer dan 120 jaar in de mens blijven en daardoor zou de mens sterven. Deze uitleg is echter erg afhankelijk van het woord blijven.

Het woord *blijven* in deze tekst is een vertaling van het Hebreeuwse woord *diyn*. Dit woord is in verreweg de meeste gevallen vertaald met beoordelen en soms met bepleiten. In de Engelse vertaling van Darby staat

My Spirit shall not always plead with Man

Dit lijkt een logischer vertaling in relatie tot de 120 jaar tot aan de zondvloed. Vooral als we bedenken dat de Heilige Geest in Joh 14 de Trooster of Pleitbezorger wordt genoemd.

NBV Joh 14:16 Dan zal ik de Vader vragen jullie een andere **pleitbezorger** te geven, die altijd bij je zal zijn.

Genesis 6:3 zou dan betekenen dat menselijkerwijs gesproken Gods "geduld" met de mens opraakt. Hij zal niet langer Zijn Geest laten pleiten voor de mens, maar alle mensen op Noach en zijn gezin na laten omkomen in de vloed.

Een andere aanwijzing over de leeftijd die een mens bereikt staat in Psalm 90. Deze psalm is door Mozes geschreven. In de tijd van Mozes was het blijkbaar nog gebruikelijk dat de mensen 120 jaar of ouder werden. Mozes zelf werd 120, zijn vader 137 en zijn grootvader 133. Toch zegt Mozes in deze Psalm dat de dagen van een mens 70 jaar duren of 80 als we sterk zijn.

NBV Psalm 90:9 Al onze dagen gaan heen door uw woede, wij beëindigen onze jaren in een zucht. 10 **Zeventig jaar** duren onze dagen, **of tachtig** als wij sterk zijn. Het beste daarvan is moeite en leed, het gaat snel voorbij en wij vliegen heen.

Het is de vraag of de levensduur van 70 tot 80 jaren als een grens wordt bedoeld of als een gevolg van een leven in ongehoorzaamheid aan God. In het bijzonder geldt dat dan voor het volk Israël dat in de woestijn ongehoorzaam was aan God.

NBG Psalm 90:7 Want wij vergaan door uw toorn, door uw grimmigheid worden wij verdelgd; ... 9 Want al onze dagen gaan voorbij door uw verbolgenheid,

In Psalm 91 wordt de tegenstelling gegeven voor degenen die trouw zijn aan God.

NBG Psalm 91:16 Met lengte van dagen zal Ik hem verzadigen,

Mijn antwoord op de vraag of de Bijbel aangeeft hoe oud een mens wordt, is dat er geen algemeen geldende leeftijd wordt gegeven. Wel is duidelijk dat de leeftijd na de zondvloed enorm beperkt is ten opzichte van voor de vloed. Ook meen ik dat een leven in ongehoorzaamheid aan God beperkt is tot 70 tot 80 jaren althans vóór de komst van Christus naar de aarde en Zijn verlossingswerk. Omdat Gods oordeel op de Heer Jezus is gekomen, geldt dat daarna niet meer. Voor onze tijd wordt er in de Bijbel geen leeftijd genoemd die de mens maximaal kan bereiken.

Wie bepaalt wanneer een mens sterft?

De koning van Aram had een legeroverste die melaats was. Hij zond hem naar de koning van Israël omdat hij had gehoord dat de God van Israël macht heeft om zieken te genezen. Hij vraagt daarom om genezing in een brief aan de koning van Israël. Die ziet dat als een risico. Als de legeroverste niet geneest, wordt de koning van Aram misschien kwaad en leidt dat tot een conflict.

NBV 2 Koningen 5:7 Zodra de koning van Israël de brief gelezen had, scheurde hij zijn kleren en riep uit: 'Ben ik soms een god, dat ik kan **beschikken over leven of dood** ? Hij stuurt mij deze man om hem van zijn huidvraat te genezen. Let op mijn woorden: hij is uit op een conflict met mij!'

NBG - Zodra de koning van Israël de brief gelezen had, scheurde hij zijn klederen en zeide: Ben ik God, **om te kunnen doden en levend maken**, dat deze man een boodschap tot mij zendt om een man van zijn melaatsheid te verlossen? Voorzeker, let op, ziet: hij zoekt een voorwendsel tegen mij.

De koning van Israël zegt dat God of een god over leven of dood beschikt. Deze bewering van de koning is ook in de volgende Bijbelgedeelten te lezen.

NBV Deuteronomium 32:39 Zie het toch in: ik ben de enige, naast mij is er geen andere god. **Ik laat sterven, ik geef leven**, ik sla wonden en ik genees. Wanneer ik mijn macht laat gelden is er niemand die redding bieden kan.

NBV 1 Samuël 2:6 **De HEER doet sterven en doet leven**, zendt naar het dodenrijk en leidt eruit omhoog.

NBG 1 Samuël 2:6 **De HERE doodt en doet herleven**, Hij doet naar het dodenrijk neerdalen en daaruit opkomen

NBV 2 kron 13:20 Uiteindelijk **trof de HEER hem met de dood**.

NBV Job 30:23 Ja, ik weet **dat u mij naar de dood drijft**, naar het huis van samenkomst voor alle levenden.

Prediker zegt dat de mens zelf geen macht heeft over de dag waarop hij sterft.

NBV Prediker 8:8 Niemand heeft macht over zijn adem, geen mens kan tegenhouden dat zijn adem vergaat. **Niemand heeft macht over de dag waarop hij sterft**, geen mens ontvlucht het slagveld van de dood. En ook het kwaad – het zal zijn dienaren niet redden.

In dit vers staat dat de mens geen macht heeft over de dag waarop hij sterft. Het gaat hier vooral over het feit dat geen enkel mens kan voorkomen dat hij sterft. Geen mens kan tegenhouden dat hij sterft. Er zijn echter wel aanwijzingen dat de mens invloed heeft op de tijd waarop hij sterft. Een mens kan natuurlijk een ander mens doden. In die zin heeft een mens in ieder geval invloed over het tijdstip waarop een ander mens sterft. Toen de Heer Jezus op aarde leefde zei Hij tegen Zijn discipelen dat andere mensen alleen het lichaam kunnen doden.

NBV Matt 10:28 Wees niet bang voor hen die wel het **lichaam** maar niet de **ziel** kunnen doden. Wees liever bang voor hem die in staat is **én ziel én lichaam** om te laten komen in de Gehenna.

NBV Lucas 12:4 Tegen jullie, mijn vrienden, zeg ik: wees niet bang voor degenen die het **lichaam** kunnen doden, maar niet tot iets ergers in staat zijn

God geeft aan dat Hij genoegdoening eist van een mens en zelfs van een dier dat een mens doodt.

NBG Gen 9:4 Alleen vlees met zijn ziel, zijn bloed, zult gij niet eten. 5 En waarlijk, **Ik zal uw eigen bloed eisen**; van al het gedierte zal Ik het eisen en van de mensen onderling zal Ik het leven des mensen eisen. 6 Wie des mensen bloed vergiet, diens bloed zal door de mens vergoten worden, want naar het beeld Gods heeft Hij de mens gemaakt.

Geen enkel mens kan verhinderen dat hij sterft. Door zijn gedrag kan de mens wel eerder sterven dat hij normaal gesproken zou sterven.

NBV Prediker 7:17 Maar gedraag je ook niet al te onrechtvaardig en wees niet overmatig dwaas. **Waarom zou je sterven voor je tijd?**

Blijkbaar kan onrechtvaardig of goddeloos gedrag leiden tot sterven voor je tijd. Dwaas gedrag kan dat ook tot gevolg hebben. Heel praktisch toegepast kunnen we natuurlijk denken aan een leefstijl en eetgewoonten die tot een vroegtijdige dood leiden.

De mens is zelfs in staat zichzelf van het leven te benemen. Zelfmoord kan in het licht van deze tekst tot lastige vragen leiden. Dit kan bij nabestaanden tot een groot schuldgevoel leiden. En als het om een christen gaat tot twijfel over de eeuwige redding. Het is daarom goed te bedenken dat een dergelijke situatie door het werk van Jezus Christus in een ander perspectief is komen te staan. Als iemand in de Zoon gelooft, heeft hij eeuwig leven. Er is dan geen veroordeling meer. Jezus heeft alle straf gedragen. We komen hier later nog op terug.

Behalve door moord en leefstijl is er ook een andere invloed op de lengte van het leven. Woorden die een mens uitsprekt, hebben invloed of macht over leven en dood.

NBV Spreuken 18:20 Van de vrucht van iemands mond wordt zijn binnenste verzadigd; hij verzadigt zich van de opbrengst van zijn lippen. 21 **Woorden hebben macht over leven en dood**, wie zijn tong koestert, plukt daarvan de vruchten.

NBG 1 Petrus 3:10 Want: wie het **leven** wil liefhebben en goede dagen zien, **weerhoude zijn tong van het kwade**, en zijn lippen van bedrog te spreken;

De tong van een mens is volgens de Bijbel een kwaad, een dodelijk vuur. Zij kan niet worden bedwongen en zij beïnvloedt het hele lichaam.

NBV Jacobus 1:26 Wie zijn tong niet beheerst, diens godsdienst is waardeloos, maar wie met zijn tong niet lastert mag bij de Heer zijn.

Jacobus 3:6 Ook **de tong is een vuur**, zij is de wereld der ongerechtigheid; de tong neemt haar plaats in onder onze leden, als iets, **dat het gehele lichaam bezoedelt** en het rad der geboorte in vlam zet, terwijl zij zelf in vlam gezet wordt door de hel.

Een voorbeeld van de macht van woorden zien we bij Jakob. Als er afgodsbeelden zijn gestolen van Laban spreekt Jacob een vloek uit over degene die deze beelden heeft.

Jakob wist niet dat zijn vrouw Rachel deze had gestolen. Zij stierf een vroegtijdige dood bij de bevalling van haar tweede kind.

Gen 31:31 Toen antwoordde Jakob en **zeide** tot Laban: Ik was bevreesd, omdat ik dacht, dat gij mij uw dochters zoudt ontrukken. 32 Bij wie gij uw goden vindt, **die blijve niet in leven**; onderzoek in tegenwoordigheid van onze verwanten al wat ik bij mij heb, en neem het mee. Want Jakob wist niet, dat Rachel ze gestolen had.

Gen 35:17 En terwijl zij die moeilijke bevalling had, zeide de vroedvrouw tot haar: Vrees niet, ook ditmaal hebt gij een zoon. 18 En toen haar het leven ontvlood, **want zij stierf**, noemde zij hem Ben-oni, maar zijn vader noemde hem Benjamin.

De Joden hebben ook negatieve woorden over zich uitgesproken:

Mt 27:24 Toen Pilatus zag, dat niets baatte, maar dat er veeleer oproer ontstond, nam hij water, wies zich de handen ten aanschouwen van de schare en zeide: Ik ben onschuldig aan zijn bloed; gij moet zelf maar zien, wat ervan komt. 25 En al het volk antwoordde en zeide: **Zijn bloed kome over ons en over onze kinderen!**

Er zijn mensen die negatieve dingen over zichzelf uitspreken zonder zich daarvan bewust te zijn. Vloeken zijn een vorm hiervan. Er zijn ook subtielere manieren om vloeken over jezelf of anderen uit te spreken. Denk aan wat mensen soms zeggen over zichzelf of anderen als ze uitspreken: "Ik word er niet goed van" of "Krijg dit of dat". De Bijbel roept ons op dit niet te doen.

Titus 3:2 **spreek geen lasterlijke woorden** [*blasphemie*]

Jak 4:11 **spreek geen kwaad** van elkaar [*katalalo tegen spreken, ten nadele van spreken.*]

De duivel wordt door Jezus de mensenmoorder genoemd. De duivel is erop uit mensen te vermoorden. Vanaf het begin al. De duivel gebruikt daarvoor mensen. Hij zet ze aan vloeken of negatieve dingen uit te spreken, waardoor de dood over hen komt. Hij zet ze aan anderen of zichzelf te vermoorden. Er zijn getuigenissen van mensen dat zij stemmen horen die hen ertoe aanzetten zichzelf of anderen te vermoorden. Ik denk dat de machten van de duisternis bij moord een belangrijke rol spelen.

Johannes 8:44 Gij hebt de duivel tot vader en wilt de begeerten van uw vader doen. Die was een **mensenmoorder** van den beginne en staat niet in de waarheid, want er is in

hem geen waarheid. Wanneer hij de leugen spreekt, spreekt hij naar zijn aard, want hij is een leugenaar en de vader der leugen.

De duivel wordt ook de heerser over de dood genoemd.

Heb 2:14 Omdat die kinderen mensen zijn van vlees en bloed, is de Zoon een mens geworden als zij om door zijn dood definitief af te rekenen met **de heerser over de dood**, de duivel, en zo allen te bevrijden die slaaf waren van hun levenslange angst voor de dood.

De Zoon van God heeft definitief afgerekend met deze heerser over de dood. Mensen die angst voor de dood hebben, worden door hem daarvan bevrijd.

Uit al deze Bijbelgedeelten blijkt dat het te simpel geredeneerd is om te zeggen dat de tijden van een mens in Gods hand zijn en dat God dus bepaalt wanneer iemand sterft. God wil niet dat de mens een vroegtijdige dood sterft! De machten van de duisternis en de mensen zelf hebben invloed op het tijdstip van sterven.

4. De grote overwinning

De heerser over de dood en de dood zelf overwonnen

In het voorgaande is de toestand beschreven zoals die na de val van de eerste mens op aarde bestond. Alle mensen stierven. Voor de zondvloed leefden de mensen nog honderden jaren. Na de zondvloed wordt alleen nog gesproken over mensen, die op veel lagere leeftijd sterven. De mens leefde met angst voor de dood. Als een mens stierf keerde zijn lichaam terug tot stof. Zijn ziel ging naar het dodenrijk. De ongelovigen naar het deel van het dodenrijk waar pijn en vuur is. De gelovigen naar het gedeelte waar troost is. De geest keerde terug tot God. Het voorgaande gedeelte heb ik afgesloten met de heerser over de dood, dat is de duivel. Maar in de tekst waar deze heerser wordt genoemd, staat ook de grote omwenteling al genoemd. De Zoon van God is mens geworden om door zijn dood definitief af te rekenen met de heerser over de dood.

NBV Heb 2:14 Omdat die kinderen mensen zijn van vlees en bloed, is de Zoon een mens geworden als zij om door zijn dood definitief af te rekenen met **de heerser over de dood**, de duivel, en zo allen te bevrijden die slaaf waren van hun levenslange angst voor de dood.

Niet alleen de heerser is teniet gedaan, er is ook bevrijding voor allen die slaaf waren van de angst voor de dood. Wat een goed nieuws. Er is een bevrijder gekomen. Hij was God en God is geest. De Zoon van God is mens geworden, hij heeft bloed en vlees aangenomen, hij heeft een lichaam en een ziel aangenomen.

Hij ging tot het uiterste om de Joden ervan te overtuigen dat Hij de Zoon van God is, de Messias die was beloofd. Wanneer zou jij een mens die beweert dat hij God is geloven? Dan moet hij toch wel heel bijzondere dingen doen. Wel dat heeft de Heer Jezus gedaan. Johannes heeft ze beschreven

Johannes 20:30 Jezus heeft nog wel vele andere tekenen voor de ogen zijner discipelen gedaan, die niet beschreven zijn in dit boek, 31 maar deze zijn geschreven, **opdat gij gelooft, dat Jezus is de Christus, de Zoon van God**, en opdat gij, gelovende, het leven hebt in zijn naam.

Jezus heeft macht doden weer levend te maken

Een van de dingen die de Heer Jezus heeft gedaan om aan te tonen dat Hij de Zoon van God is, is het opwekken van doden. Daarmee liet Hij zien dat Hij macht heeft over de dood.

Lucas 7:22 Hij antwoordde: 'Zeg tegen Johannes wat jullie gezien en gehoord hebben: blinden kunnen weer zien, verlamden weer lopen, mensen met huidvraat worden gereinigd en doven kunnen weer horen, **doden worden opgewekt**, aan armen wordt het goede nieuws bekendgemaakt.

Voorbeelden zijn de opwekkingen van Lazarus en de gestorven zoon van de weduwe uit Naïn.

Johannes 11:14 Toen zeide Jezus rondit tot hen: **Lazarus is gestorven**, ... 17 Toen Jezus dan aankwam, bevond Hij, dat hij reeds vier dagen in het graf lag. ... 43 En na dit gezegd te hebben, riep Hij met luider stem: Lazarus, kom naar buiten! 44 **De gestorvene kwam naar buiten**, de voeten en de handen gebonden met grafdoeken, en er was een zweetdoek om zijn gelaat gebonden. Jezus zeide tot hen: Maakt hem los en laat hem heengaan.

Lucas 7:12 Toen Hij dicht bij de stadspoort gekomen was, zie, **een dode werd uitgedragen**, de enige zoon zijner moeder, die weduwe was, en veel volk uit de stad was bij haar. 13 En toen de Here haar zag, werd Hij met ontferming over haar bewogen en Hij zeide tot haar: Ween niet. 14 En naderbij gekomen raakte Hij de baar aan - de dragers stonden stil - en zeide: Jongeling, Ik zeg u, sta op! 15 En **de dode ging overeind zitten** en begon te spreken, en Hij gaf hem aan zijn moeder.

Jezus had niet alleen zelf de macht om doden op te wekken, maar gaf die ook aan zijn discipelen.

Matt 10:1 En Hij riep zijn twaalf discipelen tot Zich en **gaf hun macht** over onreine geesten om die uit te drijven en om alle ziekte en alle kwaal te genezen., 8 Genees zieken, **wek doden op**, maak mensen die aan huidvraat lijden rein en drijf demonen uit. Om niet hebben jullie ontvangen, om niet moeten jullie geven!

Toch is ook Jezus gestorven

Het leek allemaal zo geweldig voor de discipelen. Jezus, de Zoon van God kwam tot de zijnen om Koning te worden. Hij demonstreerde zijn macht door zelfs doden op te

wekken. En Hij gaf die macht aan de discipelen, zodat ook zij doden opwekten. En toch ... ook Jezus is gestorven. Het optreden van Jezus wekte velen tot woede, niet in het minst de duivel zelf.

Johannes 11:47 De overpriesters en de Farizeeën dan riepen de Raad samen en zeiden: Wat doen wij, want deze mens doet vele tekenen? 48 Als wij Hem zo laten worden, zullen allen in Hem geloven en de Romeinen zullen komen en ons zowel onze plaats als ons volk ontnemen. 49 Maar een van hen, Kajafas, de hogepriester van dat jaar, zeide tot hen: Gij weet niets, 50 en gij beseft niet, dat het in uw belang is, dat een mens sterft voor het volk en niet het gehele volk verloren gaat. ... 53 Sinds die dag dan **beraadslaagden zij om Hem te doden.**

Matt 27:18 Want hij (Pilatus) wist, dat zij Hem **uit nijd** hadden overgeleverd.

De Heer Jezus kondigde dit zelf aan en ook dat Hij gekruisigd zou worden.

Matt 20:18 Zie, wij gaan op naar Jeruzalem en de Zoon des mensen zal overgeleverd worden aan de overpriesters en schriftgeleerden en zij zullen Hem ter dood veroordelen. 19 En zij zullen Hem overleveren aan de heidenen om Hem te bespotten en te geselen en te **kruisigen**, en ten derden dage zal Hij opgewekt worden.

De duivel en de machthebbers van deze wereld dachten de Heer te hebben uitgeschakeld. Maar ze misten volledig de wijsheid om in te zien dat ze daarmee Gods plan in vervulling lieten gaan.

NBV 1 Korinthe 2:8 Geen van de machthebbers van deze wereld heeft die wijsheid gekend; zouden ze haar wel hebben gekend, dan **zouden ze de Heer** die deelt in Gods luister **niet hebben gekruisigd.**

Het was namelijk onderdeel van Gods plan dat Jezus zou sterven. Daardoor zou Hij in het dodenrijk afdalen en de heerser over de dood, de duivel, teniet doen, zoals we hebben gezien in Hebreëën 2:14.

Wat gebeurde er toen Jezus dood was?

Om te zien of Jezus werkelijk dood was, stak een van de Romeinse soldaten een speer in zijn zijde. Daar kwam water en bloed uit. Blijkbaar was dat het bewijs dat Jezus gestorven was.

Johannes 19:33 maar toen zij bij Jezus gekomen waren en **zagen, dat Hij reeds gestorven was** braken zij zijn benen niet, 34 maar een van de soldaten **stak met een speer in zijn zijde** en terstond kwam er bloed en water uit.

Net als bij ieder mens die sterft, trad er ook bij het sterven van Jezus een scheiding op tussen zijn lichaam en zijn ziel en geest. Zijn lichaam werd van het kruis gehaald en in een graf gelegd.

Johannes 19:38 En daarna vroeg Jozef van Arimatea, een discipel van Jezus, maar in het verborgen uit vrees voor de Joden, aan Pilatus **het lichaam van Jezus** te mogen wegnemen; en Pilatus stond het toe. Hij kwam dan en nam zijn lichaam weg. ... 40 Zij namen dan het lichaam van Jezus en wikkelden het in linnen windsels met de specerijen, zoals het bij de Joden gebruikelijk is te **begraven**. 41 En er was ter plaatse, waar Hij gekruisigd was, een hof en in die hof **een nieuw graf**, waarin nog nooit iemand was bijgezet; 42 **daar dan legden zij Jezus neder** wegens de Voorbereiding der Joden, omdat het graf dichtbij was.

Zijn lichaam heeft echter geen ontbinding gezien. De ziel van de Heer daalde af in het dodenrijk. David profeteerde al dat de Heer in het dodenrijk zou zijn. Petrus zegt in zijn toespraak op Pinksteren dat dit een profetie is over de Christus.

Handelingen 2:30 Daar hij (David) nu een profeet was en wist, dat God hem onder ede gezworen had een uit de vrucht zijner lendenen op zijn troon te doen zitten, 31 heeft hij in de toekomst gezien en gesproken van de opstanding van de Christus, **dat Hij niet aan het dodenrijk is overgelaten, noch zijn vlees ontbinding heeft gezien**.

De Heer is niet overgelaten aan het dodenrijk. Hij is daar dus wel afgedaald. We hebben al gezien dat de Heer door zijn dood de heerser over de dood dat is de duivel heeft teniet gedaan. Er is blijkbaar strijd geweest, misschien wel in het dodenrijk.

NBV Hebreëen 2:14 Daar nu de kinderen aan bloed en vlees deel hebben, heeft ook Hij op gelijke wijze daaraan deel gekregen, opdat Hij **door zijn dood** hem, die de macht over de dood had, **de duivel, zou onttronen**,

Het afdalen van de Heer in het dodenrijk ging gepaard met het beven van de aarde en het splijten van rotsen.

NBV Matt 27:50 Nog eens schreeuwde Jezus het uit, toen gaf hij de geest. 51 Op dat moment scheurde in de tempel het voorhangsel van boven tot onder in tweeën, en **de aarde beefde en de rotsen spleten**. 52 **De graven werden geopend en de lichamen van veel gestorven heiligen werden tot leven gewekt**; 53 na Jezus' opstanding kwamen ze uit de graven, gingen de heilige stad binnen en maakten zich bekend aan een groot aantal mensen. 54 Toen de centurio en degenen die met hem Jezus bewaakten de aardbeving voelden en merkten wat er gebeurde, werden ze door een hevige angst overvallen en zeiden: 'Hij was werkelijk Gods Zoon.'

Er gebeurde nog iets opmerkelijks. De graven werden geopend en doden werden opgewekt, zelfs hun lichamen werden tot leven gewekt. De volgende tekst lijkt er op te wijzen dat de Heer in de strijd in het dodenrijk krijgsgevangenen heeft gemaakt en meegevoerd naar de hemel.

NBG Efeze 4:8 ... opgevaren naar den hoge **voerde Hij krijgsgevangenen mede**, gaven gaf Hij aan de mensen. 9 Wat betekent dit: Hij is opgevaren, anders dan **dat Hij ook nedergedaald is naar de lagere, aardse gewesten**? 10 Hij, die nedergedaald is, Hij is het ook, die is opgevaren ver boven alle hemelen, om alles tot volheid te brengen.

NBV Efeze 4:8 Daarom staat er: 'Toen hij opsteeg naar omhoog, **voerde hij gevangenen mee** en schonk hij gaven aan de mensen.' 9 'Hij steeg op' – wat betekent dat anders dan dat hij ook is afgedaald naar wat lager ligt, naar de aarde? 10 Hij die is afgedaald is dezelfde als hij die opsteeg, tot boven de hemelsferen, om alles met zijn aanwezigheid te vullen.

Op grond van de voorgaande Bijbelgedeelten denk ik dat de Heer Jezus na het sterven is afgedaald in het dodenrijk. Hij heeft daar of al eerder op het kruis strijd gevoerd met de heerser over de dood, dat is de duivel. Hij heeft de duivel overwonnen en onttroond. En Hij heeft de gelovigen die gestorven waren en in het dodenrijk verbleven, als gevangenen meegevoerd naar de hemel. Van veel van die gestorven gelovigen werden ook de lichamen tot leven gewekt en zij verschenen na de opstanding van Jezus in Jeruzalem aan een groot aantal mensen. De gelovigen die gestorven waren en in het dodenrijk verbleven, waren daar op een plaats waar de duivel de heerschappij had. De Heer heeft hen bevrijd en als gevangenen meegevoerd. Ik denk dat de Heer niemand van de gestorven gelovigen heeft achtergelaten, zodat dat deel van het dodenrijk nu leeg is !

Het is hierbij van belang te bedenken dat de Heer Jezus als Zoon van God de autoriteit en de macht had om doden op te wekken en de heerser van de dood te bevelen en die

zou Hem gehoorzamen. Maar uit Hebrreeën 2:14, die ik al diverse malen heb aangehaald, leren we dat de Zoon mens is geworden om door Zijn dood de heerser over de dood teniet te doen. Juist als mens is Hij gestorven en in het dodenrijk afgedaald. Daar heeft Hij de strijd gevoerd en de overwinning behaald. Het is de mens Jezus Christus die heeft overwonnen. Daarom heeft God deze mens ook uitermate verhoogd en hem de naam gegeven die boven alle naam is.

Wat een geweldige overwinning. Zelfs de soldaten, die Jezus bewaakten, moesten erkennen dat Jezus de Zoon van God is, toen ze merkten wat er gebeurde.

Hoe lang verbleef Jezus in de dood?

De Heer is 3 dagen en 3 nachten in de dood geweest. Hij had dat zelf van te voren aangekondigd.

Mattheüs 12:40 Want gelijk Jona drie dagen en drie nachten in de buik van het zeemonster was, zo zal de Zoon des mensen in het hart der aarde zijn, **drie dagen en drie nachten**.

Marcus 9:31 Want Hij onderwees zijn discipelen en zeide tot hen: De Zoon des mensen wordt overgeleverd in de handen der mensen en zij zullen Hem ter dood brengen en **drie dagen na zijn dood zal Hij opstaan**.

Omdat de Heer op de eerste dag van de week is opgestaan, betekent dat dat Hij niet pas op vrijdagmiddag of -avond is gestorven. De Heer is weliswaar juist voor een sabbat gestorven, maar waarschijnlijk was er in dat jaar een bijzondere sabbatsdag die toen op donderdag viel. Daarom staat er in Johannes 19 dat de dag van deze sabbat groot was. We weten dat de Heer het Pascha heeft gevierd. Daarna was de feestdag van de ongezuurde broden. Die feestdag werd als een "grote" sabbat aangeduid. In Mattheüs 28:1 staat er in het Grieks daarom laat na de sabatten, dus meervoud.

Markus 15:42 En toen het reeds avond geworden was, kwam omdat het Voorbereiding, dat is de **voorsabbat**, was, 43 Jozef van Arimatea, een aanzienlijk lid van de Raad, die ook zelf het Koninkrijk Gods verwachtte; en hij waagde het naar Pilatus te gaan en het lichaam van Jezus te vragen. 44 En het bevreedde Pilatus, dat Hij reeds gestorven zou zijn, en hij ontbood de hoofdman en vroeg hem, of Hij reeds lang gestorven was.

Johannes 19:31 De Joden dan, daar het Voorbereiding was en de lichamen niet op sabbat aan het kruis mochten blijven - want **de dag van die sabbat was groot** - vroegen Pilatus, dat hun benen gebroken en zij weggenomen zouden worden.

Mattheüs 28:1 Laat **na de sabbat**, tegen het aanbreken van **de eerste dag der week**, ging Maria van Magdala en de andere Maria het graf bezien.

De dood kon deze mens natuurlijk niet in zijn grip houden. Hij is opgestaan en wel als eerste. En Hij is vele malen verschenen, zelfs aan meer dan 500 broeders tegelijk.

Handelingen 26:23 .. namelijk dat de messias zou lijden en sterven en dat hij **als eerste van de doden zou opstaan** om aan zijn eigen volk en aan de heidenen het licht te verkondigen.'

Mattheüs 28:5 Doch de engel antwoordde en zeide tot de vrouwen: Weest gij niet bevreesd; want ik weet, dat gij Jezus zoekt, de gekruisigde. 6 Hij is hier niet, want **Hij is opgewekt**, gelijk Hij gezegd heeft; komt, ziet de plaats, waar Hij gelegen heeft. 7 En gaat terstond op weg en zegt zijn discipelen, dat **Hij is opgewekt uit de doden**.

1 Korinthe 15:3 Want voor alle dingen heb ik u overgegeven, hetgeen ik zelf ontvangen heb: Christus is gestorven voor onze zonden, naar de Schriften, en Hij is begraven en **ten derden dage opgewekt**, naar de Schriften, 5 en Hij is verschenen aan Kefas, daarna aan de twaalven. 6 Vervolgens **is Hij verschenen aan meer dan vijfhonderd broeders tegelijk**, van wie het merendeel thans nog in leven is, doch sommigen zijn ontslapen.

Christus is nu de heerser over de dood en de doden

Romeinen 14:9 Want Christus is gestorven en weer tot leven gekomen om te **heersen over de doden** en de levenden

Openbaring 1:18 ... en de levende, en Ik ben dood geweest, en zie, Ik ben levend tot in alle eeuwigheden, en **Ik heb de sleutels van de dood en het dodenrijk**.

5. De gevolgen van de overwinning van Christus

De grote overwinning van Christus over de dood en de heerser over de dood heeft geweldige gevolgen voor de gelovigen.

Wat gebeurt er na Christus' overwinning als een gelovige sterft?

Een van de eerste gelovigen die sterft nadat Christus het werk aan het kruis heeft volbracht is de mens die naast Jezus aan een kruis hing. Hij geloofde in de Heer Jezus. Jezus belooft hem dat hij heden met de Heer samen in het paradijs zal zijn.

NBG Lucas 23:42 En hij zeide: Jezus, gedenk mijner, wanneer Gij in uw Koninkrijk komt.
43 En Hij zeide tot hem: Voorwaar, Ik zeg u, heden zult gij met Mij **in het paradijs** zijn.
NBV Lucas 23:43 Jezus antwoordde: 'Ik verzeker je: **nog vandaag** zul je met mij in het paradijs zijn.'

Dit lijkt in tegenspraak te zijn met het voorgaande waar we zagen dat Christus drie dagen en drie nachten in de dood is geweest. Een mogelijke verklaring is dat zijn lichaam drie dagen en drie nachten in het graf heeft gelegen. Christus heeft buiten het lichaam in het dodenrijk de gelovigen bevrijd en meegevoerd naar de hemel. De macht van de Heer is zo groot dat Hij geen drie dagen en nachten nodig heeft gehad om deze gelovigen uit het dodenrijk te bevrijden. Dat kan in veel kortere tijd zijn gebeurd. De ziel en geest van de Heer is dan samen met deze gelovigen naar het paradijs gegaan. Op die zelfde dag is de misdadiger gestorven en naar het paradijs gegaan.

Uit deze verzen kan worden afgeleid dat de gelovige niet meer naar het dodenrijk gaat na zijn sterven, maar naar het paradijs. Paulus schrijft over een persoon die werd weggevoerd naar het paradijs.

2 Korinthe 12:3 En ik weet van die persoon - of het in het lichaam of buiten het lichaam was, weet ik niet, God weet het - 4 dat hij weggevoerd werd **naar het paradijs** en onuitsprekelijke woorden gehoord heeft, die het een mens niet geoorloofd is uit te spreken.

Dit is dus de plaats waar de Heer is. De ziel van een gelovige gaat nu dus niet meer naar het dodenrijk maar naar het paradijs waar ook de Heer is. Daarom schrijft Paulus ook dat het winst is om te sterven, want dan gaat hij naar de Heer.

Filippi 1:21 Want voor mij is leven Christus en **sterven winst** ... 23 ik word naar twee kanten getrokken: enerzijds verlang ik ernaar te sterven en bij Christus te zijn, want **dat is het allerbeste**;

Laat het goed tot je doordringen dat Paulus hier schrijft dat het beter is te sterven omdat je dan bij Christus bent. Sterven is winst. Wat een zegen voor een gelovige. Het uitzicht op het sterven veroorzaakt dan ook geen angst meer. Christus heeft de gelovige bevrijd van angst voor de dood.

Hebreeën 2:14 Daar nu de kinderen aan bloed en vlees deel hebben, heeft ook Hij op gelijke wijze daaraan deel gekregen, opdat Hij door zijn dood hem, die de macht over de dood had, de duivel, zou onttronen, 15 en allen zou **bevrijden**, die gedurende hun ganse leven door **angst voor de dood** tot slavernij gedoemd waren.

De Heer zegt zelf ook tegen zijn discipelen dat ze niet bang moeten zijn voor degenen die het lichaam kunnen doden.

Lucas 12: 4 Tegen jullie, mijn vrienden, zeg ik: **wees niet bang** voor degenen die **het lichaam kunnen doden**, maar niet tot iets ergers in staat zijn Ik zal jullie zeggen voor wie je bang moet zijn. Wees bang voor hem die de macht heeft om iemand niet alleen te doden maar ook in de Gehenna te werpen. Ja, ik zeg jullie, wees bang voor hem!

"Wie in Mij gelooft zal nooit sterven"

We komen nu aan de uitspraak van de Heer Jezus waaraan de titel van deze studie is ontleend.

NBV Johannes 11:26 En ieder die leeft en in mij gelooft **zal nooit sterven**. Geloof je dat?'

NBV Johannes 8:51 Waarachtig, ik verzeker u: als iemand mijn woord bewaart **zal hij de dood nooit zien**.'

Wat een opmerkelijke uitspraak doet de Heer hier. Het lijkt erop alsof Hij dat zelf wil benadrukken door te vragen: "Geloof je dat?". Hoe zou jij reageren als iemand tegen je zegt dat hij nooit zal sterven? Toch is dit de waarheid. Na het voorgaande zal het duidelijk zijn dat dit betekent dat de ziel van de gelovige de dood of het dodenrijk nooit zal zien, omdat de ziel van een gelovige niet meer naar het dodenrijk afdaalt. De

gelovige gaat naar het paradijs waar ook de Heer is en zal daar bij de Heer zijn. Van nature is een mens geestelijk dood. Hij is gescheiden van God en daarom dood.

Efeze 2:1 Ook u, hoewel **gij dood waart** door uw overtredingen en zonden,

Wanneer een mens tot geloof in de Heer Jezus komt, wordt hij wederom geboren.

Johannes 3:5 Jezus antwoordde: Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, tenzij iemand **geboren wordt uit water en Geest**, kan hij het Koninkrijk Gods niet binnengaan.

Er wordt dan nieuw leven gewekt dat uit God is. Die mens ontvangt een geest die leeft. Die mens is een nieuwe schepping.

2 Korinthe 5:17 Zo is dan wie in Christus is **een nieuwe schepping**; het oude is voorbijgegaan, zie, het nieuwe is gekomen.

Het woord van God is het onvergankelijke zaad dat door de Heilige Geest ontsproten is in de gelovige. Let erop dat dit zaad onvergankelijk is. Het sterft dus niet meer. Het nieuwe leven dat in de mens is verwekt is goddelijk. We hebben deel aan de goddelijke natuur.

1 Petrus 1:23 als **wedergeboren**, en niet uit vergankelijk, maar **uit onvergankelijk zaad**, door het levende en blijvende woord van God.

2 Petrus 1:4 ... opdat gij daardoor deel zoudt hebben aan de **goddelijke natuur**

Het nieuwe leven in een wedergeboren mens is geestelijk, door de Heilige Geest verwekt, onvergankelijk en uit God, dus goddelijk. Dat nieuwe leven blijft eeuwig en sterft nooit meer. Daarom zegt de Heer dat iemand die gelooft van de dood is overgegaan naar het leven.

Johannes 5:24 Waarachtig, ik verzeker u: wie luistert naar wat ik zeg en hem gelooft die mij gezonden heeft, heeft eeuwig leven; over hem wordt geen oordeel uitgesproken, hij is **van de dood overgegaan naar het leven**. 25 Ik verzeker u: er komt een tijd, en het is nu al zover, dat de doden de stem van Gods Zoon zullen horen en dat wie hem horen, zullen leven.

Dat is nog eens goed nieuws. De dood is vernietigd. Onvergankelijk leven is beschikbaar voor ieder mens.

2 Timoteüs 1:10 maar nu is ze bekend geworden doordat onze redder Christus Jezus is verschenen, die **de dood heeft vernietigd** en **onvergankelijk leven** heeft doen oplichten door het evangelie.

Elke wedergeboren mens mag daarom nu getuigen: "ik ga niet dood" of "ik sterf nooit meer" !

6. De hemel

De Heer Jezus zei tegen de moordenaar aan het kruis, die tot geloof in de Heer kwam dat hij heden met de Heer in het paradijs zou zijn. Blijkbaar is dat de plaats waar de gelovigen nu heengaan na het sterven. Paulus gebruikt het woord paradijs om de derde hemel aan te duiden. Hij wist van een mens (hij had het over zichzelf) die daarheen werd weggevoerd.

Lucas 23:42 En hij zeide: Jezus, gedenk mijner, wanneer Gij in uw Koninkrijk komt. 43 En Hij zeide tot hem: Voorwaar, Ik zeg u, heden zult gij met Mij **in het paradijs zijn**.

2 Korinthe 12:2 Ik weet van een mens in Christus, veertien jaar is het geleden - of het in het lichaam was, weet ik niet, of dat het buiten het lichaam was, weet ik niet, God weet het - dat die persoon weggevoerd werd tot in **de derde hemel**. 3 En ik weet van die persoon - of het in het lichaam of buiten het lichaam was, weet ik niet, God weet het - 4 dat hij weggevoerd werd naar **het paradijs** en onuitsprekelijke woorden gehoord heeft, die het een mens niet geoorloofd is uit te spreken.

De atmosfeer en het heelal

In de Bijbel wordt vaak over de hemel gesproken. Behalve de plaats waar de ziel van de gelovige naar toe gaat als hij sterft, wordt met de hemel nog meer aangeduid. De Bijbel begint direct al met de schepping van de hemel.

NBG Genesis 1:1 In den beginne **schiep God de hemel** en de aarde.

Op de tweede dag van de scheppingsweek maakt God een uitspansel of een gewelf dat scheiding maakt tussen watermassa's. God Zelf noemt dit gewelf "hemel".

NBV Genesis 1:6 God zei: 'Er moet midden in het water een gewelf komen dat de watermassa's van elkaar scheidt.' 7 En zo gebeurde het. God maakte het gewelf en scheidde het water onder het gewelf van het water erboven. 8 **Hij noemde het gewelf hemel**. Het werd avond en het werd morgen. De tweede dag.

Op de vierde dag maakt God lichten aan dit hemelgewelf, daarmee worden de zon, maan en sterren bedoeld. Op de vijfde dag maakt God vogels die langs het gewelf moeten vliegen

NBV Genesis 1:14 God zei: 'Er moeten **lichten aan het hemelgewelf** komen om de dag te scheiden van de nacht.

NBV Genesis 1:20 , en boven de aarde, **langs het hemelgewelf, moeten vogels vliegen.**

We leren hieruit dat met hemel de ruimte wordt aangeduid boven de aarde of om de aardbol heen, waar vogels vliegen en waar de zon en maan en sterren zich bevinden. Dicht bij de aarde bevindt zich de **atmosfeer** en verder weg het **heelal**. Dit zijn de eerste twee betekenissen van de hemel. Het is dus een ruimte met een bepaalde plaats en waarin afstanden bestaan. Toen Absalom met zijn hoofd aan een tak van een boom bleef hangen wordt daarom geschreven dat hij tussen hemel en aarde bleef hangen.

NBG 2 Samuel 18:9 Absalom **bleef hangen tussen hemel en aarde.**

De hemel is dus een ruimte met afmetingen. Sommige teksten lijken erop te wijzen dat deze ruimte eindig is, maar niet meetbaar.

NBG Deutronomium 4:32 van het ene **einde des hemels** tot het andere 30:12 **opstijgen ten hemel.**

NBG Jeremia 31:37 **als de hemel boven te meten is ...**

Er wordt wel aangenomen dat de watermassa die boven het hemelgewelf was bij de zondvloed op de aarde is gevallen. Dat zou verklaren waar de grote hoeveelheid water vandaan kwam die nodig is om de hele aarde te bedekken.

NBG Genesis 7:11 In Noachs zeshonderdste levensjaar, in de tweede maand, op de zeventiende dag der maand, op die dag braken alle kolken der grote waterdiepten open en werden **de sluizen des hemels geopend.**

Vóór de zondvloed is er nog geen sprake van regen en wolken.

Genesis 2:5 Er was nog geen enkel veldgewas op de aarde, en er was nog geen enkel kruid des velds uitgesproten, want de Here **God had het niet op de aarde doen regenen**, en er was geen mens om de aardbodem te bewerken; 6 Maar een damp steeg op uit de aarde en bevochtigde de gehele aardbodem;

Na de zondvloed wordt de hemel ook aangeduid als de plaats waar wolken en de regenboog verschijnen en waar de regen en sneeuw vandaan op de aarde vallen. Ook de donder en de bliksem worden hier gelokaliseerd. Dit duidt op de hemel als de atmosfeer.

NBG Genesis 9:14 Wanneer Ik dan wolken over de aarde breng en **de boog in de wolken** verschijnt, 15 Zal Ik mijn verbond gedenken,

NBG Jesaja 55:10 **regen en sneeuw** dalen neer **van de hemel**

NBG 1 Koningen 18:45 **de hemel werd zwart van wolken** en wind

NBG Job 1:16 **vuur** van God viel **van de hemel**

NBG 2 Samuel 22:14 de Here deed **donder uit de hemel** klinken

De woonplaats van God

De hemel wordt gebruikt om de atmosfeer en het heelal aan te duiden. De Bijbel gebruikt het woord hemel ook om de woonplaats van God aan te duiden. Als Salomo de tempel, de woning van God op aarde heeft gebouwd, spreekt hij bij de inwijding een gebed uit. Daarin zegt hij dat niet alleen de tempel de woonplaats van God is maar ook de hemel. Later wordt deze uitdrukking herhaald.

2 Kronieken 6:21 Hoor dan naar de smekingen van uw knecht en van uw volk Israel, die zij te dezer plaatse opzenden zullen. Ja, Gij zult het horen uit **de plaats uwer woning**, uit **de hemel**;

2 Kronieken 30:27 Toen stonden de levitische priesters op en zegenden het volk, en hun stem werd gehoord; hun gebed kwam tot in **zijn heilige woning**, tot in **de hemel**.

Job 22:12 **Woont God** niet **in de hoge hemel**?

In Jesaja noemt de Here zelf de hemel zijn troon. De psalmist noemt de hemel ook als plaats waar de troon van God is.

Jesaja 66:1 Zo zegt de Here: **De hemel is mijn troon** en de aarde de voetbank mijner voeten, waar zou dan het huis zijn, dat gij Mij zoudt bouwen, en waar de plaats mijner rust?

Psalm 11:4 De Here woont in zijn heilig paleis, de Here heeft **in de hemel zijn troon**;

Psalm 103:19 De Here heeft **zijn troon in de hemel** gevestigd, zijn koningschap heerst over alles.

Er wordt nog specifiek aangegeven dat de Vader, de Zoon en de Heilige Geest in de hemel waren. De Heer Jezus noemt in de bergrede enkele malen dat de Vader in de hemelen is.

Mattheüs 5:16 Laat zo uw licht schijnen voor de mensen, opdat zij uw goede werken zien en uw **Vader, die in de hemelen is**, verheerlijken.

De Zoon was ook in de hemel en is neergedaald uit de hemel en mens geworden.

Johannes 1: 1 In den beginne was het Woord en het Woord was bij God en **het Woord was God**. ... 14 **Het Woord is vlees geworden** en het heeft onder ons gewoond en wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van de eniggeborene des Vaders, vol van genade en waarheid.

Johannes 3:13 **de zoon** des mensen **is neergedaald** en opgevaren naar de hemel

1 Korinthe 15:47 De eerste mens is uit de aarde, stoffelijk, **de tweede mens is uit de hemel**.

Als de Heer Jezus gedoopt wordt, daalt de Heilige Geest neer uit de hemelen. Die was dus ook eerst in de hemel.

Mattheüs 3:16 Terstond nadat Jezus gedoopt was, steeg Hij op uit het water. En zie, **de hemelen openden zich**, en hij zag **de Geest Gods nederdalen** als een duif en op Hem komen.

Hoewel de hemel de woonplaats van God wordt genoemd en Hij daar Zijn troon heeft staan, is God zo groot dat de hemel Hem niet kan bevatten.

1 Koningen 8:27 .. zie de hemel zelfs de hemel der hemelen **kan u niet bevatten**

2 Kronieken 2:6 en 6:18 de hemel zelfs de hemel der hemelen **kan Hem niet bevatten**

In de laatste teksten wordt niet alleen over de hemel gesproken, maar ook over de hemel der hemelen. Het wijst erop dat er meer hemelen zijn. Aan het begin van dit hoofdstuk is 2 Korinthe 12 al geciteerd, waar gesproken wordt over de derde hemel.

2 Korinthe 12:2 Ik weet van een mens in Christus, veertien jaar is het geleden - of het in het lichaam was, weet ik niet, of dat het buiten het lichaam was, weet ik niet, God weet het - dat die persoon weggevoerd werd tot in **de derde hemel**. 3 En ik weet van die

persoon - of het in het lichaam of buiten het lichaam was, weet ik niet, God weet het - 4 dat hij weggevoerd werd naar **het paradijs** en onuitsprekelijke woorden gehoord heeft, die het een mens niet geoorloofd is uit te spreken.

Het lijkt er dus op dat er minimaal drie hemelen zijn. Ik denk dat dit verwijst naar de drie betekenissen die we al hebben gezien, namelijk

1. de hemel als atmosfeer rondom de aardbol,
2. het heelal met de zon, maan en sterren
3. de woonplaats van God waar Zijn troon staat.

Alle hemelen zijn door God gemaakt, dus ook de woonplaats van God.

Nehemia 9:6 Gij hebt de hemel, **de hemel der hemelen** en al zijn heer **gemaakt**

We zagen al dat de hemelen God niet kunnen bevatten. God is ook boven de hemelen. We lezen ook over de Heer Jezus dat Hij is opgevaren ver boven de hemelen.

Efeze 4:10 ... opgevaren **ver boven** alle hemelen

Hebreeën 4:14 een grote hogepriester die de hemelen is doorgedaan 7:26 onze hogepriester is **boven de hemelen** verheven

Het leger van de hemel

De hemel is ook de woonplaats van engelen.

Genesis 21:17 ... de engel Gods riep van de hemel ... 22:11 en 15 ... engel des Heren riep van de hemel

Mattheüs 18:10 Ziet toe, dat gij niet een dezer kleinen veracht. Want Ik zeg u, dat hun **engelen in de hemelen** voortdurend het aangezicht zien van mijn Vader, ... 22:30 ... engelen in de hemel ...

De volgende tekst geeft aan dat het heer des hemels rechts en links van de troon van God stond.

1 Koningen 22:19 [Micha] zeide: Daarom, hoor het woord des Heren. Ik zag de Here op zijn troon zitten, terwijl het ganse **heer des hemels** aan zijn rechterhand en aan zijn

linkerhand stond. 20 En de Here zeide: wie zal Achab verleiden, zodat hij optrekt en sneuvelt te Ramot in Gilead? De een zeide dit en de ander dat. 21 **Toen trad er een geest naar voren** en stelde zich voor de Here en zeide: ik zal hem verleiden. De Here vroeg hem: waarmede?

Het woord "heer" wordt hier gebruikt in de betekenis van leger. Het heer des hemels is het leger van de hemel. Uit deze tekst blijkt dat daar geesten, goden of engelen mee worden bedoeld. Hier gaat het over engelen die toegang hebben tot de troon van God. Dit heer des hemels betekent in de bijbel ook vaak het geheel der hemellichamen, zon, maan en sterren.

Deuteronomium 4:

NBV 19 En als u omhoog kijkt en de zon, de maan en de sterren ziet, al die **lichten aan de hemel**, laat u er dan niet toe verleiden daarvoor neer te knielen en te vereren wat de HEER, uw God, voor de andere volken op aarde heeft bestemd.

NBG 19 en dat gij ook uw ogen niet opslaat naar de hemel, en de zon, de maan en de sterren, het gehele **heer des hemels**, aanziet en u laat verleiden u voor die neer te buigen en hen te dienen, die de HERE, uw God, heeft toebedeeld aan alle volken onder de ganse hemel –

Heer des hemels wordt hier in de NBV vertaald met lichten aan de hemel. En in het volgende vers blijkt dat de hemellichamen werden aanbeden.

2 Koningen 17:

NBV 16 Ze veronachtzaamden alle geboden van de HEER, hun God. Ze goten twee beelden in de vorm van een stierkalf en maakten een Asjerapaal. Ze aanbaden de **hemellichamen** en dienden Baäl.

NBG 16 Zij hadden al de geboden van de HERE, hun God, verlaten en zich gegoten beelden gemaakt, twee kalveren; ook hadden zij gewijde palen gemaakt, en zich neergebogen voor het gehele **heer des hemels** en de Baäl gediend.

In Jeremia 8 komt in de NBV vertaling het sterrenleger voor:

NBV Jeremia 8:2 en ze uitspreiden voor de zon, de maan en het **sterrenleger** aan de hemel. Die vereerden ze met zo veel overgave en die volgden ze, die vroegen ze om raad en daarvoor knielden ze.

Dit leger van sterren is een leger van engelen of goden, zoals engelen ook worden genoemd. In het volgende vers worden ook de zon, maan en sterren goden genoemd.

Deuteronomium 17:

NBV 3 door andere goden te vereren, de zon, de maan of de sterren, en daarvoor neer te knielen, hoewel ik dat verboden heb,

NBG 3 die andere **goden** gaat dienen en zich daarvoor nederbuigt, voor de zon of de maan of heel **het heer des hemels**, wat Ik verboden heb;

Psalm 148:

2 Looft Hem, al zijn **engelen**, looft Hem, al zijn heerscharen. 3 Looft Hem, zon en maan, looft Hem, al gij lichtende **sterren**.

Uit het volgende vers blijkt het heer des hemels een legermacht van de Heer te zijn bestaande uit sterren of engelen.

Richteren 5: 20 Van de hemel streden de **sterren**, vanuit haar banen streden zij tegen Sisera.

In Job 38:4...7 spreekt de Here tot Job. Daarin geeft Hij aan dat de morgensterren juichten en de zonen Gods jubelden toen Hij de hemel en aarde schiep. De vergelijking van sterren met engelen is niet toevallig. Hemellichamen worden met engelen of afgoden verbonden. We zagen al dat in Deuteronomium 4:19 het volk van God wordt opgeroepen zich niet neer te buigen voor de hemellichamen, omdat die zijn toebedeeld aan de volken. Met andere woorden, de hemellichamen horen bij (de afgoden van) de volken.

Ook de satan wordt in verband gebracht met een ster en wel de morgenster.

Jesaja 14:12 Hoe zijt gij uit de hemel gevallen, gij **morgenster**, zoon des dageraads; hoe zijt gij ter aarde geveld, overweldiger der volken!

In het begin van deze paragraaf zijn de engelen genoemd die links en rechts van de troon van God staan. Die engelen hadden blijkbaar toegang tot God. In de voorgaande tekst staat dat de satan uit de hemel is gevallen. Hij is in opstand gekomen tegen God en is toen uit de hemel gevallen. Hij was niet de enige engel die in opstand kwam. Hij heeft een deel van de engelen meegenomen in zijn opstand. Die gevallen engelen worden boze geesten genoemd. Paulus spreekt erover dat deze in de hemelse gewesten zijn.

Efeze

1:3 hemelse gewesten

3:10 de overheden en machten in de hemelse gewesten

6: 11 Doet de wapenrusting Gods aan, om te kunnen standhouden tegen de verleidingen des duivels; 12 want wij hebben niet te worstelen tegen bloed en vlees, maar tegen de overheden, tegen de machten, tegen de wereldbeheersers dezer duisternis, tegen de **boze geesten in de hemelse gewesten**.

NBV ... de **kwade geesten in de hemelsferen**.

In de hemelse gewesten is Christus gezet aan de rechterhand van God. En ook de gelovigen hebben een plaats ontvangen in de hemelse gewesten.

Efeze

1:20 **Hem te zetten** aan Zijn rechterhand **in de hemelse gewesten**

2:6 en heeft ons mede opgewekt en **ons mede een plaats gegeven in de hemelse gewesten**, in Christus Jezus,

Hieruit valt af te leiden dat de hemelse gewesten verwijzen naar de plaats waar de geesten en God zelf zijn. Dit omvat de hemel in alle drie de betekenissen die we hebben gezien. Daarbij is de derde hemel in het bijzonder de woonplaats van God en het heelal met de sterren in het bijzonder de verblijfplaats van engelen.

De hemel wordt vaak geassocieerd met een plaats van vrede en rust. Het begrip leger van de hemel roept echter eerder de associatie op van strijd en oorlog. Het blijkt inderdaad dat er oorlog wordt gevoerd in de hemel. Een voorbeeld staat in Daniël 10 waar de engel, die naar Daniël is gezonden strijd voert met de engelvorst van Perzië. De engel Michaël komt hem te hulp, zodat hij de overhand behoudt. Ook in Judas en Openbaring is sprake van oorlog of twist tussen engelen.

Daniël 10:13 Maar de vorst van het koninkrijk der Perzen **stond eenentwintig dagen tegenover mij**; doch zie, Michael, een der voornaamste vorsten, kwam mij te hulp, zodat ik daar, bij de koningen der Perzen, de overhand behield;

Judas 1:9 Maar Michael, de aartsengel, durfde, toen hij **met de duivel in twist** gewikkeld was over het lichaam van Mozes

Openbaring 12:7 ... er kwam **oorlog in de hemel** ...

Misschien houdt de val van de sterren in de volgende tekst ook in dat de engelen van die sterren op de aarde worden geworpen.

Openbaring 6:13 ... **de sterren des hemels vielen** op de aarde

De Zoon des mensen is opgevaren naar de hemel

De Heer Jezus is opgestaan uit de dood. Hij is veertig dagen verschenen aan Zijn discipelen. Na die veertig dagen is Hij opgevaren naar de hemel.

Marcus 16:19 ... de Heer werd **opgenomen in de hemel** en heeft Zich gezet aan de rechterhand van God

Handelingen 1:11 **Jezus is naar de hemel gevaren** en zal op dezelfde wijze terugkomen ... 7:56 ik zie de hemelen geopend en de Zoon des mensen staande ter rechterhand Gods

Efeze 4:10 ... opgevaren **ver boven** alle hemelen

Hebreeën 4:14 een grote hogepriester die de hemelen is doorgedaan ... 7:26 onze hogepriester is **boven de hemelen** verheven ... 9:24 Christus is binnengegaan in de hemel zelf

Het bijzondere is dat er nu een mens is in de hemel. Deze teksten leren ons dat hij zelfs boven alle hemelen verheven is. De hemel is de woonplaats van God, maar toch kan de hemel ja zelfs de hemel der hemelen Hem niet bevatten. Er is dus nog meer buiten de hemelen. Ook de mens Jezus Christus is boven de hemelen verheven. Dit zegt iets over Zijn heerlijkheid en hoe hoog Hij is verheven. Bovendien heeft Hij alle macht ontvangen in de hemel en op aarde.

Mattheüs 28:18 ... Mij is gegeven **alle macht in de hemel** en op de aarde ...

Toen de Heer Jezus op aarde kwam, verkondigde Hij dat het koninkrijk der hemelen nabij gekomen was. Hij is de Koning van dat koninkrijk. Degenen die in Hem geloven zijn burgers van een rijk in de hemelen, ze staan ingeschreven in de hemelen.

Filippi 3:20 ... wij zijn **burgers van een rijk in de hemelen.**

Lucas 10:20 ... uw namen staan opgetekend in de hemelen.

Hebreeën 12:23 ... de eerstgeborenen die zijn **ingeschreven in de hemelen**.

Paulus schreef dat de Heer hem in dat hemelse koninkrijk zou brengen.

2 Timotheüs 4:18 de Heer zal mij behouden **in Zijn hemels koninkrijk brengen**.

Er komt een moment dat de Heer uit de hemel terug zal komen naar de aarde om Zijn koninkrijk te vestigen.

Mattheüs 24:30 de Zoon des mensen **zal komen op de wolken van de hemel**

1 Thessalonicenzen 1:10 ... uit de hemel zijn zoon te verwachten ... 4:16 ... de Here zal **neerdalen van de hemel** ...

De hemelen zullen vergaan, maar er komen nieuwe hemelen.

2 Petrus 3:7 Maar **de tegenwoordige hemelen** en de aarde zijn door hetzelfde woord als een schat weggelegd, ten vure bewaard tegen de dag van het oordeel en van de ondergang der goddeloze mensen. ... 10 Maar de dag des Heren zal komen als een dief. Op die dag **zullen de hemelen met gedruis voorbijgaan** en de elementen door vuur vergaan, en de aarde en de werken daarop zullen gevonden worden. 11 Daar al deze dingen aldus vergaan, hoedanig behoort gij dan te zijn in heilige wandel en godsvrucht, 12 vol verwachting u spoedende naar de komst van de dag Gods, ter wille waarvan **de hemelen brandende zullen vergaan** en de elementen in vuur zullen wegsmelten. 13 Wij verwachten echter naar zijn belofte nieuwe hemelen en een nieuwe aarde, waar gerechtigheid woont.

Petrus schrijft in de voorgaande teksten duidelijk dat de tegenwoordige hemelen door vuur zullen vergaan of verbranden. Dat is ook al door Jesaja geprofeteerd, waarbij hij aangeeft dat het heer des hemels zal vergaan.

Jesaja 34:4 Al **het heer des hemels vergaat** en als een boekrol worden de hemelen samengerold; al hun heer valt af, zoals het loof van de wijnstok en zoals het blad van de vijgeboom afvalt.

Opmerkelijk is dat de meervoudsvorm hemelen wordt gebruikt. Dat lijkt erop te wijzen dat ook de woonplaats van God (de derde hemel) zal vergaan. Als God beperkt zou zijn tot de hemel levert dat de vraag op hoe dan de hemel kan vergaan, maar omdat God zo

groot is dat de hemelen Hem niet kunnen bevatten, is dat beter voor te stellen. En Job zegt dat zelfs de hemelen niet rein zijn in Zijn ogen.

Job 15:15 zelfs de hemelen zijn **niet rein** in Zijn ogen

Petrus schreef dat wij nieuwe hemelen verwachten. Ook Jesaja profeteert daarover. Hij geeft aan dat ook die hemel en aarde door God worden geschapen. En die zullen blijven bestaan.

Jesaja 65:17 Ik **schep een nieuwe hemel** en een nieuwe aarde ... 66:22 Want zoals de nieuwe hemel en de nieuwe aarde, die Ik maken zal, voor mijn aangezicht **zullen blijven bestaan,**

In de nieuwe hemel is een stad, het nieuwe Jeruzalem. Deze zal uit de hemel neerdalen. God zal dan bij de mensen wonen. Zijn troon zal daarin zijn.

Openbaring 21:1 En ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, want de eerste hemel en de eerste aarde waren voorbijgegaan, en de zee was niet meer. 2 En ik zag de heilige stad, **een nieuw Jeruzalem, nederdalende uit de hemel**, van God, getooid als een bruid, die voor haar man versierd is. 3 En ik hoorde een luide stem van de troon zeggen: Zie, de tent van God is bij de mensen en **Hij zal bij hen wonen**, en zij zullen zijn volken zijn en God zelf zal bij hen zijn, 22:3 ... en **de troon van God** en van het Lam **zal daarin zijn.**

In de tegenwoordige hemel is een tempel of tabernakel.

Openbaring 11:19 En **de tempel Gods, die in de hemel is**, ging open en de ark van zijn verbond werd zichtbaar in zijn tempel, en er kwamen bliksemstralen en stemmen en donderslagen en aardbeving en zware hagel.

Mozes heeft op de berg de ware tabernakel gezien, zodat hij op aarde een afbeelding daarvan zou kunnen maken.

Hebreeën 8:1 De hoofdzaak van ons onderwerp is, dat wij zulk een hogepriester hebben, die gezeten is ter rechterzijde van de troon der majesteit in de hemelen, 2 de dienst verrichtende in het heiligdom, in **de ware tabernakel**, die de Here opgericht heeft, en niet een mens. 5 Dezen verrichten slechts dienst bij een afbeelding en schaduw van het hemelse, blijkens de godsspraak, die Mozes ontving, toen hij de tabernakel zou

gereedmaken. Zie toe, zegt Hij immers, dat gij alles maakt naar het voorbeeld, dat u getoond werd op de berg.

Zo hebben we gezien dat de hemel in de Bijbel drie begrippen inhoudt. De atmosfeer rondom de aarde, het heelal en de woonplaats van God. De Bijbel spreekt daarom over hemelen en noemt ook de derde hemel, het paradijs als plaats waar een gelovige na het sterven heengaat. De Heer Jezus is opgevaren naar de hemel, ja zelfs ver boven de hemelen. Aan hem is alle macht in de hemel en op de aarde gegeven.

De hemel als heelal omvat de sterren. Die worden in verband gebracht met engelen. Zij vormen een leger van de hemel. Er is strijd in de hemel tussen engelen die trouw zijn aan God en engelen die onder leiding van satan in opstand zijn gekomen tegen God. Ook de gelovigen hebben te strijden tegen deze boze machten in de hemelse gewesten.

De tegenwoordige hemelen zullen vergaan door vuur. God zal een nieuwe hemel scheppen. Daarin is een stad, het nieuwe hemelse Jeruzalem. Die zal neerdalen uit de hemel en daarin is de troon van God. Zo zal God bij de mensen wonen.

7. Opstanding

Wat gebeurt er met het lichaam van gestorven gelovigen?

In het begin van deze studie hebben we gezien dat God begon met stof uit de aarde om de mens te maken en dat de mens ook weer tot stof wordt als hij is gestorven.

NBG Genesis 3:19 ... totdat gij tot de aardbodem wederkeert, omdat gij daaruit genomen zijt; want stof zijt gij en **tot stof zult gij wederkeren.**

NBG Prediker 3:20 Alles gaat naar een plaats, alles is geworden uit stof, **en alles keert weder tot stof.**

We hebben ook gezien dat dood scheiding betekent. Het lichaam wordt gescheiden van de geest en de ziel. Vòòr de opstanding van de Heer Jezus ging de ziel naar het dodenrijk. Na de opstanding van de Heer gaat de ziel van een gelovige naar het paradijs, waar ook de opgestane Heer is. De ziel van de ongelovige gaat nog steeds naar het dodenrijk. Maar wat is er veranderd voor het lichaam sinds de opstanding van de Heer? Het lichaam van elk gestorven mens vergaat tot stof. Ook na de opstanding van de Heer. Dat geldt zowel voor gelovigen als ongelovigen. Dit is echter geen blijvende situatie. Paulus wijdt er in zijn eerste brief aan de gelovigen te Korinthe een heel hoofdstuk aan om uit te leggen wat er met het gestorven lichaam gebeurt.

NBV 1 Korintiërs 15 ... 3 Het belangrijkste dat ik u heb doorgegeven, heb ik op mijn beurt ook weer ontvangen: dat Christus voor onze zonden is gestorven, zoals in de Schriften staat, 4 dat hij is begraven en op de derde dag is opgewekt, zoals in de Schriften staat, 5 en dat hij is verschenen aan Kefas en vervolgens aan de twaalf leerlingen. 6 Daarna is hij verschenen aan meer dan vijfhonderd broeders en zusters tegelijk, van wie er enkelen gestorven zijn, maar de meesten nu nog leven. 7 Vervolgens is hij aan Jakobus verschenen en daarna aan alle apostelen. 8 Pas op het laatst is hij ook aan mij verschenen, aan het misbaksel dat ik was.

... 12 Maar wanneer nu over Christus wordt verkondigd dat hij uit de dood is opgewekt, hoe kunnen sommigen van u dan zeggen dat de doden niet zullen opstaan? 13 Als de doden niet opstaan, is ook Christus niet opgewekt; 14 en als Christus niet is opgewekt, is onze verkondiging zonder inhoud en uw geloof zinloos. 15 Dan blijkt dat wij als getuigen van God over hem hebben gelogen, omdat we verklaard hebben dat hij Christus heeft opgewekt – want als er geen doden worden opgewekt, dan kan hij dat niet hebben gedaan. 16 Wanneer de doden niet worden opgewekt, is ook Christus niet opgewekt. 17

Maar als Christus niet is opgewekt, is uw geloof nutteloos, bent u nog een gevangene van uw zonden 18 en worden de doden die Christus toebehoren niet gered. 19 Als wij alleen voor dit leven op Christus hopen, zijn wij de beklagenswaardigste mensen die er zijn. 20 Maar Christus is werkelijk uit de dood opgewekt, als de eerste van de gestorvenen. 21 Zoals de dood er is gekomen door een mens, zo is ook de opstanding uit de dood er gekomen door een mens. 22 Zoals wij door Adam allen sterven, zo **zullen wij door Christus allen levend worden gemaakt**. 23 Maar ieder op de voor hem bepaalde tijd: Christus als eerste en daarna, wanneer hij komt, zij die hem toebehoren. 24 En dan komt het einde en draagt hij het koningschap over aan God, de Vader, nadat hij alle heerschappij en elke macht en kracht vernietigd heeft. 25 Want hij moet koning zijn totdat 'God alle vijanden aan zijn voeten heeft gelegd'. 26 De laatste vijand die vernietigd wordt is de dood, 27 want er staat: 'Hij heeft alles aan zijn voeten gelegd.' Wanneer er 'alles' staat, is dat natuurlijk uitgezonderd degene die alles aan hem onderwerpt. 28 En op het moment dat alles aan hem onderworpen is, zal de Zoon zichzelf onderwerpen aan hem die alles aan hem onderworpen heeft, opdat God over alles en allen zal regeren. 29 Wat denken zij die zich voor de doden laten dopen te bereiken? Als de doden toch niet worden opgewekt, waarom zouden zij zich dan voor hen laten dopen? 30 En waarom zouden wij ons voortdurend aan gevaren blootstellen? 31 Elke dag sterf ik opnieuw, broeders en zusters, zo waar als ik dankzij Christus Jezus, onze Heer, trots op u kan zijn. 32 In Efeze heb ik op leven en dood gevochten; wat zou ik daarmee hebben bereikt als ik geen hoop had? Wanneer de doden toch niet worden opgewekt, kunnen we maar beter zeggen: 'Laten we eten en drinken, want morgen sterven we.' 33 Maar vergis u niet: slecht gezelschap bederft goede zeden. 34 Kom tot bezinning, zoals het u betaamt, en zondig niet langer. Sommigen van u hebben geen enkele kennis van God. U moest u schamen. 35 Nu zou iemand kunnen vragen: 'Maar **hoe worden de doden opgewekt?** Hoe zou hun lichaam eruit moeten zien?' 36 Dwaas die u bent! **Als u iets zaait, moet dat eerst sterven voordat het tot leven kan komen.** 37 **En wat u zaait heeft nog niet de vorm die het later krijgt;** het is nog maar een naakte korrel, een graankorrel misschien of iets anders. 38 God geeft daaraan de vorm die hij heeft vastgesteld, en hij geeft elke zaadkorrel zijn eigen vorm. 39 Elk aards lichaam is anders; het lichaam van een mens is enig in zijn soort, dat van een dier eveneens, dat van een vogel ook, en ook dat van een vis. 40 Er zijn lichamen aan de hemel en lichamen op aarde, maar de schittering van een hemellichaam is anders dan die van een aards lichaam. 41 De zon heeft een andere schittering dan de maan, de maan weer een andere dan de sterren, en de sterren onderling verschillen ook in schittering. 42 **Zo zal het ook zijn wanneer de doden opstaan. Wat in vergankelijke vorm wordt gezaaid, wordt in onvergankelijke vorm opgewekt, 43 wat onaanzienlijk en zwak is wanneer het wordt gezaaid, wordt met schittering**

en kracht opgewekt. 44 Er wordt een aards lichaam gezaaid, maar een geestelijk lichaam opgewekt. Wanneer er een aards lichaam is, is er ook een geestelijk lichaam. 45 Zo staat er ook geschreven: 'De eerste mens, Adam, werd een levend, aards wezen.' Maar de laatste Adam werd een levendmakende geest. 46 Niet het geestelijke is er als eerste, maar het aardse; pas daarna komt het geestelijke. 47 De eerste mens kwam uit de aarde voort en was stoffelijk, de tweede mens is hemels. 48 Ieder stoffelijk mens is als de eerste mens, ieder hemels mens is als de tweede. 49 **Zoals we nu de gestalte van de stoffelijke mens hebben, zo zullen we straks de gestalte van de hemelse mens hebben.** 50 Wat ik bedoel, broeders en zusters, is dit: wat uit vlees en bloed bestaat kan geen deel hebben aan het koninkrijk van God; het vergankelijke krijgt geen deel aan de onvergankelijkheid. 51 Ik zal u een geheim onthullen: wij zullen niet allemaal eerst sterven – toch zullen wij allemaal veranderd worden, 52 in een ondeelbaar ogenblik, in een oogwenk, wanneer de bazuin het einde inluidt. **Wanneer de bazuin weerklinkt, zullen de doden worden opgewekt met een onvergankelijk lichaam** en zullen ook wij veranderen. 53 Want **het vergankelijke lichaam moet worden bekleed met het onvergankelijke, het sterfelijke lichaam met het onsterfelijke.** 54 En wanneer dit vergankelijke lichaam is bekleed met het onvergankelijke, dit sterfelijke met het onsterfelijke, zal wat geschreven staat in vervulling gaan: 'De dood is opgeslokt en overwonnen. 55 Dood, waar is je overwinning? Dood, waar is je angel?' 56 De angel van de dood is de zonde, en de zonde ontleent haar macht aan de wet. 57 Maar laten we God danken, die ons door Jezus Christus, onze Heer, de overwinning geeft.

Paulus vergelijkt het lichaam met zaad dat in de aarde wordt gezaaid en dat sterft en tot leven komt. Het lichaam van een mens is vergankelijk. Ook de kwalificaties zwak en onaanzienlijk worden gebruikt. Het is een aards lichaam dat de gestalte heeft van de stoffelijke mens, Adam.

Er komt een moment dat de lichamen van de gelovigen worden opgewekt, weer levend gemaakt. Dat betekent dat het lichaam en de ziel en geest van een mens weer worden verenigd. Maar het opgewekte lichaam is heel anders. Het is onvergankelijk en schittert en is krachtig en onsterfelijk. Het is een geestelijk lichaam en heeft de gestalte van de hemelse mens Jezus.

De Heer Jezus is al opgestaan en heeft al een onvergankelijk lichaam. We kunnen daaruit leren hoe ons eigen nieuwe lichaam zal zijn. De Heer is diverse malen aan zijn leerlingen verschenen.

Marcus 16:12 Daarna verscheen hij **in een andere gedaante** aan twee van hen toen ze buiten de stad aan het wandelen waren.

Lucas 24:15 Terwijl ze zo met elkaar in gesprek waren, kwam Jezus zelf naar hen toe en liep met hen mee, 16 maar hun blik werd vertroebeld, zodat **ze hem niet herkenden**.

30 Toen hij met hen aan tafel aanlag, nam hij het brood, sprak het zegengebed uit, brak het en gaf het hun. 31 Nu **werden hun ogen geopend en herkenden ze hem**. Maar **hij werd onttrokken aan hun blik**.

Johannes 20:14 Na deze woorden keek ze om en zag ze Jezus staan, maar **ze wist niet dat het Jezus was**. 15 'Waarom huil je?' vroeg Jezus. 'Wie zoek je?' Maria dacht dat het de tuinman was en zei: 'Als u hem hebt weggehaald, vertel me dan waar u hem hebt neergelegd, dan kan ik hem meenemen.' 16 Jezus zei tegen haar: 'Maria!' Ze draaide zich om en zei: 'Rabboeni!' (Dat betekent 'meester'.) 17 '**Houd me niet vast**,' zei Jezus. 'Ik ben nog niet opgestegen naar de Vader. ... 19 Op de avond van die eerste dag van de week waren de leerlingen bij elkaar; ze hadden **de deuren afgesloten**, omdat ze bang waren voor de Joden. Jezus kwam in hun midden staan en zei: 'Ik wens jullie vrede!' 20 Na deze woorden **toonde hij hun zijn handen en zijn zijde**. De leerlingen waren blij omdat ze de Heer zagen. ... 27 en daarna richtte hij zich tot Tomas: '**Leg je vingers hier en kijk naar mijn handen, en leg je hand in mijn zij**. Wees niet langer ongelovig, maar geloof.'

Blijkbaar herkennen de discipelen Jezus niet met zijn veranderde lichaam. Pas als hun ogen worden geopend herkennen ze Hem. Jezus werd niet beperkt door materie. Hij kon in een afgesloten ruimte verschijnen. Zijn veranderde lichaam droeg blijkbaar nog wel de gevolgen van de kruisiging en van de steek met de speer in zijn zijde. Hij kon ook worden aangeraakt.

Het veranderde lichaam is niet meer aards, niet meer beperkt tot materie. Het is een hemels of geestelijk lichaam. Herkenning is mogelijk als je ogen daarvoor geopend zijn. Het lichaam is schitterend en krachtig, maar draagt nog wel kenmerken van het aardse lichaam.

Wanneer worden de lichamen van de gelovigen opgewekt?

Sinds de opstanding van de Heer gaan de ziel en geest van een ontslapen gelovige naar het paradijs. Het lichaam van de gelovige vergaat nog steeds tot stof. Maar het zal

worden opgewekt. De ziel en de geest zullen weer verenigd worden met het opgewekte en veranderde lichaam. Wanneer zal dat gebeuren?

In het volgende vers staat dat de gelovige al uit de dood is opgewekt. Zoals we eerder hebben gezien heeft dit betrekking op de geest van de wedergeboren mens die niet meer dood is maar nieuw en levend. Dit is al het geval. Daarom staat er verleden tijd in het volgende vers.

Efeze 2:6 Hij heeft ons samen met hem **uit de dood opgewekt** en ons een plaats gegeven in de hemelsferen, in Christus Jezus.

We zullen niet alleen geestelijk delen in de opstanding van Christus maar ook lichamelijk. Dit is nog niet het geval. Daarom staat er toekomstige tijd in het volgende vers.

Romeinen 6:5 Als wij delen in zijn dood, zullen wij ook **delen in zijn opstanding**.

De Heer zelf zal dit doen, op de laatste dag.

Johannes 6:40 Dit wil mijn Vader: dat iedereen die de Zoon ziet en in hem gelooft, eeuwig leven heeft, en dat ik hen **op de laatste dag** uit de dood zal opwekken.'

Dat gebeurt als de Heer terugkomt in de lucht en de gelovigen tot Zich verzamelt.

1 Thessalonicenzen 4:13 Broeders en zusters, wij willen u niet in het ongewisse laten over de doden, zodat u niet hoeft te treuren, zoals zij die geen hoop hebben ... 14 Want als wij geloven dat Jezus is gestorven en is opgestaan, moeten wij ook geloven dat God door Jezus de doden naar zich toe zal leiden, samen met Jezus zelf. 15 Wij zeggen u met een woord van de Heer: wij, die in leven blijven tot de komst van de Heer, zullen de doden in geen geval voorgaan 16 Wanneer het signaal gegeven wordt, de aartsengel zijn stem verheft en de bazuin van God weerklinkt, zal **de Heer zelf uit de hemel neerdalen**. Dan zullen **eerst de doden** die Christus toebehoren **opstaan**, NBG 17 daarna zullen wij, **levenden**, die achterbleven, samen met hen op de wolken in een oogwenk **weggevoerd worden, de Here tegemoet in de lucht**, en zo zullen wij altijd met de Here wezen.

De gelovigen in Thessalonica geloofden dat de Heer zou terugkomen om hen tot Zich te nemen. Ze waren ongerust over de gelovigen die gestorven waren. Ze vroegen zich af of zij de hoop verloren hadden om bij de terugkomst van de Heer Jezus tot Hem

opgenomen te worden. Paulus heeft hierover een woord van de Heer ontvangen. De gelovigen die nog in leven zijn bij de komst van de Heer, zullen de gestorven gelovigen niet voorgaan. Die gestorven gelovigen zullen namelijk op dat moment worden opgewekt. Zij zullen opstaan. Hun lichamen zullen in een oogwenk worden opgewekt en verenigd met hun ziel en geest. Zo zullen zij de Heer tegemoet gaan in de lucht op de wolken samen met de dan nog levende gelovigen.

1 Korinthe 15:51 Ik zal u een geheim onthullen: wij zullen niet allemaal eerst sterven – toch zullen wij allemaal veranderd worden 52 in een ondeelbaar ogenblik, in een oogwenk, wanneer de bazuin het einde inluidt. Wanneer de bazuin weerklinkt, zullen **de doden worden opgewekt** met een onvergankelijk lichaam en zullen ook **wij veranderen**.

De gelovigen die op dat moment in leven zijn zullen veranderd worden en een onvergankelijk lichaam krijgen. Deze opstanding van de ontslapen gelovigen en de opname van de levende gelovigen vindt plaats voordat de Heer terugkomt op aarde om Zijn koningschap te vestigen. De heiligen, dat zijn de gelovigen zullen namelijk met Hem terugkomen. Dat betekent dat zij eerst de Heer tegemoet zijn gegaan in de lucht.

Zacharia 14:4 Zijn voeten zullen te dien dage staan op de Olijfberg, die voor Jeruzalem ligt aan de oostzijde; dan zal de Olijfberg middendoor splijten, oostwaarts en westwaarts, tot een zeer groot dal, en de ene helft van de berg zal noordwaarts wijken en de andere helft zuidwaarts; 5 En gij zult de vlucht nemen in het dal mijner bergen, want het dal der bergen zal reiken tot Asel; ja, gij zult de vlucht nemen, zoals gij de vlucht genomen hebt voor de aardbeving in de dagen van Uzzia, de koning van Juda. En **de Here, mijn God, zal komen, alle heiligen met Hem**.

1 Korinthe 15:20 Maar Christus is werkelijk uit de dood opgewekt, als de eerste van de gestorvenen. 21 Zoals de dood er is gekomen door een mens, zo is ook de opstanding uit de dood er gekomen door een mens. 22 Zoals wij door Adam allen sterven, zo **zullen wij door Christus allen levend worden gemaakt**. 23 Maar ieder op de voor hem bepaalde tijd: Christus als eerste en daarna, **wanneer hij komt, zij die hem toebehoren**. 24 En dan komt het einde en draagt hij het koningschap over aan God, de Vader, nadat hij alle heerschappij en elke macht en kracht vernietigd heeft.

Als Christus terugkomt op de aarde zal Hij als Koning heersen en de heiligen met hem.

Daniël 7:13 Ik bleef toekijken in de nachtgezichten en zie, met de wolken des hemels kwam iemand gelijk een mensenzoon; hij begaf zich tot de Oude van dagen, en men leidde hem voor deze; 14 En **hem werd heerschappij gegeven** en eer en koninklijke macht, en alle volken, natiën en talen dienden hem. Zijn heerschappij is een eeuwige heerschappij, die niet zal vergaan, en zijn koningschap is een, dat onverderfelijk is. 18 **Daarna zullen de heiligen** des Allerhoogsten **het koningschap ontvangen**, en zij zullen het koningschap bezitten tot in eeuwigheid, ja, tot in eeuwigheid der eeuwigheden. 22 Totdat de Oude van dagen kwam en recht verschaft werd aan de heiligen des Allerhoogsten en de tijd naderde, dat **de heiligen het koningschap in bezit kregen**.

De vraag wanneer de gelovigen worden opgewekt is hiermee in zoverre beantwoord dat het gebeurt als Christus terugkomt in de lucht. Er bestaan diverse opvattingen over de periode tussen deze opname of 'wegrukking'. Voorafgaand aan de komst van de Heer op aarde is er namelijk een periode van 7 jaar waarvan de laatste helft wel als grote verdrukking wordt aangeduid. De opvattingen over het tijdstip van de opstanding van de gelovigen en de opname verschillen daarin dat het voor, in het midden van of na deze periode van 7 jaren plaats vindt. Er worden tegenwoordig veel datums voorspeld over de terugkeer van de Heer. Blijkbaar was dat in de tijd van Paulus ook al zo:

2 Thessalonicenzen 2:1 Maar wij verzoeken u, broeders, met betrekking tot de komst van onze Here Jezus Christus en onze vereniging met Hem, 2 dat gij niet spoedig uw bezinning verliest of in onrust verkeert, hetzij door een geestesuiting, hetzij door een prediking, hetzij door een brief, die van ons afkomstig zou zijn, **alsof de dag des Heren (reeds) aanbrak**. 3 Laat niemand u misleiden, op welke wijze ook, want **eerst moet de afval komen** en de mens der wetteloosheid zich openbaren, de zoon des verderfs, 4 de tegenstander, die zich verheft tegen al wat God of voorwerp van verering heet, zodat **hij zich in de tempel Gods zet**, om aan zich te laten zien, dat hij een god is.

Paulus zegt dat we ons niet in verwarring moeten laten brengen. Voordat Christus terugkomt moet namelijk eerst de tempel in Jeruzalem worden gebouwd en de tegenstander (antichrist) zich in de tempel zetten.

In Openbaring 20 lezen we in ieder geval dat de opstanding van de gelovigen vòòr het duizendjarig rijk plaats vindt. De heiligen zullen die periode van 1000 jaar met Christus regeren.

Openbaring 20:2 ... en hij greep de draak, de oude slang, dat is de duivel en de satan, en hij bond hem duizend jaren, 3 en hij wierp hem in de afgrond en sloot en verzegelde

die boven hem, opdat hij de volkeren niet meer zou verleiden, voordat de duizend jaren voleindigd waren; daarna moest hij voor een korte tijd worden losgelaten. 4 En ik zag tronen, en zij zetten zich daarop, en het oordeel werd hun gegeven; en (ik zag) de zielen van hen, die onthoofd waren om het getuigenis van Jezus en om het woord van God, en die noch het beest noch zijn beeld hadden aangebeden en die het merkteken niet op hun voorhoofd en op hun hand ontvangen hadden; **en zij werden weder levend en heersten als koningen met Christus, duizend jaren lang.** 5 De overige doden werden niet weder levend, voordat de duizend jaren voleindigd waren. Dit is de eerste opstanding. 6 Zalig en heilig is hij, die deel heeft aan de eerste opstanding: over hen heeft de tweede dood geen macht, maar zij zullen priesters van God en van Christus zijn en zij zullen met Hem als koningen heersen, die duizend jaren.

Deze opstanding van de gelovigen wordt hier de eerste opstanding genoemd. Er is dus blijkbaar nog een tweede opstanding. Tijdens het duizendjarig rijk bestaan de dood en het dodenrijk nog wel. De zielen van de goddelozen verblijven nog steeds in het dodenrijk. En de volgende tekst lijkt aan te geven dat mensen nog wel sterven tijdens het duizendjarig rijk.

Jesaja 65:20 Geen zuigeling zal daar meer zijn die slechts enkele dagen leeft, geen grijsaard die zijn jaren niet voltooit; want een kind zal pas **sterven** als honderdjarige, en wie geen honderd wordt, geldt als vervloekt.

En wanneer worden de overige doden opgewekt?

In het voorgaande gedeelte lazen we in Openbaring 20 dat de gelovigen voor het duizendjarig rijk levend worden. Er staat ook dat de overige doden niet levend werden voordat de duizend jaar voorbij waren.

Openbaring 20:5 **De overige doden werden niet weder levend**, voordat de duizend jaren voleindigd waren. Dit is de eerste opstanding. 6 Zalig en heilig is hij, die deel heeft aan de eerste opstanding: over hen heeft de tweede dood geen macht, maar zij zullen priesters van God en van Christus zijn en zij zullen met Hem als koningen heersen, die duizend jaren.

De eerste opstanding (van de heiligen) vindt dus plaats voor het duizendjarig rijk. De tweede opstanding (van de overige doden) vindt plaats na het duizendjarig rijk. Omdat hier gesproken wordt over levend worden van overige doden ga ik ervan uit dat hun

lichamen zullen worden opgewekt en verenigd met hun ziel (en dode geest = van God gescheiden geest).

Openbaring 20:11 En ik zag een grote witte troon en Hem, die daarop gezeten was, voor wiens aangezicht de aarde en de hemel vluchtten, en geen plaats werd voor hen gevonden. 12 En ik zag de doden, de groten en de kleinen, staande voor de troon, en er werden boeken geopend. En nog een ander boek werd geopend, het (boek) des levens; en **de doden werden geoordeeld** op grond van hetgeen in de boeken geschreven stond, naar hun werken. 13 En de zee gaf de doden, die in haar waren, en **de dood en het dodenrijk gaven de doden**, die in hen waren, en zij werden geoordeeld, een ieder naar zijn werken.

De ongelovigen die in het dodenrijk zijn worden daaruit tevoorschijn geroepen om te verschijnen voor de grote witte troon van God. Er wordt verder niet gesproken over levend worden en het opgewekt worden van hun lichaam. Het is dus mogelijk dat de lichamen van de ongelovigen niet meer levend worden. Maar omdat er in Openbaring 20 wel wordt gezegd dat de ongelovigen weer levend worden neem ik aan dat hun ziel met hun lichaam verenigd zal worden. Voor de grote witte troon wordt nog eens gecontroleerd of zij niet ten onrechte in het dodenrijk zijn aan de hand van het boek des levens. Daarna worden zij op grond van hun werken geoordeeld. Er zal niemand zijn die dit oordeel positief doorkomt. Elk mens heeft gezondigd en wordt op grond van zijn werken veroordeeld. Het geloof in de Heer Jezus voorkomt dat een mens in deze beoordeling komt.

Openbaring 20:15 En wanneer iemand niet bevonden werd geschreven te zijn in het boek des levens, werd hij geworpen in de poel des vuurs.

De doden die zijn beoordeeld en niet in het boek des levens staan opgeschreven worden in de poel van vuur geworpen, dat is de hel.

De gelovigen komen niet voor deze witte troon om geoordeeld te worden. Van de gelovigen staat wel geschreven dat zij voor de rechterstoel van God of Christus zullen verschijnen.

Romeinen 14:10 Gij echter, wat oordeelt gij uw broeder? Of ook gij, wat minacht gij uw broeder? Want wij zullen allen gesteld worden voor de **rechterstoel Gods**. 11 Want er staat geschreven: (Zo waarachtig als) Ik leef, spreekt de Here: voor Mij zal alle knie zich buigen, en alle tong zal God loven.

12 Zo zal [dan] een ieder onzer voor zichzelf **rekenschap geven aan God**. 13 Laten wij dan niet langer elkander oordelen, maar komt liever tot dit oordeel: uw broeder geen aanstoot of ergernis te geven.

2 Korinthe 5:9 Daarom stellen wij er een eer in, hetzij thuis, hetzij in den vreemde, Hem welgevallig te zijn. 10 Want wij moeten allen voor **de rechterstoel van Christus** openbaar worden, opdat een ieder wegdrage wat hij in zijn lichaam verricht heeft, naardat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad.

Het is niet duidelijk wanneer dit zal gebeuren. Blijkbaar moeten de gelovigen dus wel rekenschap afleggen over wat ze tijdens hun leven op aarde verricht hebben. Dit betekent niet dat een gelovige nog veroordeeld kan worden.

Romeinen 8:1 Zo is er dan nu **geen veroordeling** voor hen, die in Christus Jezus zijn.

Maar blijkbaar moet een gelovige wel rekenschap afleggen over wat hij verricht heeft. In het gedeelte uit Romeinen 14 wordt dit gesteld tegenover het oordelen van broeders. Gelovigen kunnen het gedrag van hun broeders en zusters veroordelen. Paulus zegt dat we dat niet moeten doen omdat we zelf rekenschap moeten afleggen.

In dit gedeelte wordt ook gesproken over het buigen van de knie en het loven van God. Dat zijn belangrijke criteria. In hoeverre leven we onderworpen aan God, tot eer van Hem? En in hoeverre loven we God? Voldoen we aan Gods wens dat we tot Zijn plezier zo leven? Misschien zijn dat wel de belangrijkste punten waarover we rekenschap moeten afleggen.

Wat is de hel?

We hebben in het begin van deze studie gezien dat er in de Bijbel gesproken wordt over het dodenrijk (hades) en de hel. Het woord hel komt alleen in het Nieuwe Testament voor. In het Grieks wordt het woord Gehenna gebruikt. In de NBV vertaling wordt dit Griekse woord onvertaald overgenomen.

NBV Mattheüs 10:28 Wees niet bang voor hen die wel het lichaam maar niet de ziel kunnen doden. Wees liever bang voor hem die in staat is én ziel én lichaam om te laten komen in de **Gehenna**.

In Lucas 12:4 wordt een vergelijkbare tekst genoemd.

We zouden in deze tekst ook nog een aanwijzing kunnen zien dat ook het lichaam van de ongelovigen uit het dodenrijk wordt opgewekt en verenigd met de ziel in de Gehenna wordt geworpen.

Ik denk dat er op dit moment niemand in de hel is. De eersten van wie genoemd wordt dat ze in de hel worden geworden zijn het beest en de valse profeet. Als de Heer terugkomt om Zijn vrede rijk te vestigen op aarde zullen zij gegrepen worden en in de hel worden geworpen. In de volgende teksten wordt de hel een poel van vuur genoemd, die van zwavel brandt.

Openbaring 19:19 En ik zag het beest en de koningen der aarde en hun legerscharen verzameld om de oorlog te voeren tegen Hem, die op het paard zat, en tegen zijn leger
20 En **het beest werd gegrepen en met hem de valse profeet**, die de tekenen voor zijn ogen gedaan had, waardoor hij hen verleidde, die het merkteken van het beest ontvangen hadden en die zijn beeld aanbaden; **levend werden zij beiden geworpen in de poel des vuurs**, die van zwavel brandt.

Opmerkelijk is dat deze mensen levend in de hel worden geworden. Ze sterven dus niet in die zin dat hun lichaam en ziel gescheiden worden en hun ziel naar het dodenrijk gaat. We zagen al dat de zielen van de ongelovigen na het duizendjarig rijk uit het dodenrijk worden opgewekt en dat ze daarna in de hel worden geworpen. Deze beide mensen worden dus al voor het duizendjarig rijk in de hel geworpen terwijl ze nog levend zijn. De duivel wordt in Openbaring vaak aangeduid met de draak. Hij zal gedurende de duizend jaar in de "afgrond" worden gebonden.

Openbaring 20:1 En ik zag een engel nederdalen uit de hemel met de sleutel des afgronds en een grote keten in zijn hand; 2 en hij greep de draak, de oude slang, dat is de duivel en de satan, en **hij bond hem duizend jaren**, 3 en hij wierp hem **in de afgrond** en sloot en verzegelde die boven hem, opdat hij de volkeren niet meer zou verleiden, voordat de duizend jaren voleindigd waren; daarna moest hij voor een korte tijd worden losgelaten.

Na de duizend jaar wordt hij losgelaten. Hij verleidt dan de volken om in opstand te komen tegen Koning Jezus.

Openbaring 20:9 En zij kwamen op over de breedte der aarde en omsingelden de legerplaats der heiligen en de geliefde stad; en vuur daalde neder uit de hemel en

verslond hen, 10 en **de duivel**, die hen verleidde, **werd geworpen in de poel van vuur en zwavel**, waar ook het beest en de valse profeet zijn, en zij zullen dag en nacht gepijnigd worden in alle eeuwigheden.

Dan zal ook de duivel in de poel van vuur worden geworpen en daar blijven tot in alle eeuwigheden. De hel is voor de duivel en zijn engelen bereid.

Mattheus 25:41 Dan zal Hij ook tot hen, die aan zijn linkerhand zijn, zeggen: Gaat weg van Mij, gij vervloekten, naar het **eeuwige vuur, dat voor de duivel en zijn engelen bereid is.**

Na de duizend jaar worden de ongelovigen beoordeeld en in de hel geworpen. De poel van vuur wordt de tweede dood genoemd.

Openbaring 20:14 En de dood en het dodenrijk werden in de poel des vuurs geworpen. **Dat is de tweede dood: de poel des vuurs.** 15 En wanneer iemand niet bevonden werd geschreven te zijn in het boek des levens, werd hij geworpen in de poel des vuurs.

De ongelovigen zijn in de eerste dood gekomen toen hun lichaam en ziel gescheiden werden en hun ziel naar het dodenrijk ging. Na het duizendjarig rijk worden zij weer levend en in de poel van vuur geworpen, eeuwig gescheiden van God. Dat is de tweede dood. De gelovigen worden al vòòr het duizendjarig rijk opgewekt. In verband met de tweede dood wordt genoemd dat die over hen geen macht heeft.

Openbaring 20:6 Zalig en heilig is hij, die deel heeft aan de eerste opstanding: **over hen heeft de tweede dood geen macht**, maar zij zullen priesters van God en van Christus zijn en zij zullen met Hem als koningen heersen, die duizend jaren

De dood tenietgedaan

De zielen van de gelovigen die voor Christus werk aan het kruis gestorven zijn, gingen naar het deel van het dodenrijk waar vertroosting was. Door de overwinning van Christus over de dood, zijn zij bevrijd uit het dodenrijk en met Hem verenigd in het hemelse paradijs. Vanaf die tijd zijn alleen nog de zielen van ongelovigen in het dodenrijk. Na de duizend jaar worden zij uit het dodenrijk opgewekt om voor de grote witte troon te verschijnen. Op dat moment is er niemand meer in het dodenrijk. De dood en het dodenrijk worden dan in de poel van vuur geworpen.

Openbaring 20:13 En de zee gaf de doden, die in haar waren, en de dood en het dodenrijk gaven de doden, die in hen waren, en zij werden geoordeeld, een ieder naar zijn werken. 14 En **de dood en het dodenrijk werden in de poel des vuurs geworpen**. Dat is de tweede dood: de poel des vuurs. 15 En wanneer iemand niet bevonden werd geschreven te zijn in het boek des levens, werd hij geworpen in de poel des vuurs.

Het is moeilijk voor te stellen hoe dit gebeurt. Het dodenrijk kan als een reële plaats worden gezien "onder" de aarde. Blijkbaar wordt die plaats weggenomen en in de hel geworpen. Daarmee is de dood vernietigd. Dit is al geprofeteerd door Jesaja.

Jesaja 25:8 **Voor altijd doet hij de dood teniet**. God, de HEER, wist de tranen van elk gezicht, de smaad van zijn volk neemt hij van de aarde weg – de HEER heeft gesproken.

Er komt dus een tijd dat er geen dood meer is. De Heer doet de dood teniet. De dood die door de zonde in de wereld was gekomen is dan vernietigd. Daarmee heeft de Heer alles hersteld.

De tweede dood blijft wel eeuwig, maar die is bedoeld voor de duivel en zijn engelen. Het is Gods wil dat alle mensen behouden worden, eeuwig leven hebben en dat er niemand in de hel komt. De mens heeft daarin zelf de keus door te geloven in de Heer Jezus.

De eeuwige toestand

Als we nadenken over de bestemming van mensen en engelen na de dood, rest tenslotte nog de vraag naar de eeuwige toestand. Het vrederijk van Christus is namelijk beperkt tot duizend jaren. Daarna volgt er een verandering naar de eeuwige toestand. We hebben al gezien dat het beest en de valse profeet vòòr het duizendjarig rijk in de hel komen en daar eeuwig blijven. Na de duizend jaar komen de duivel en zijn engelen in de hel en blijven daar in alle eeuwigheden. Ook de ongelovigen komen na de duizend jaren in de hel en blijven daar ook eeuwig.

Nadat Johannes heeft geschreven over het oordeel en de tweede dood, schrijft hij dat hij een nieuwe hemel en een nieuwe aarde zag.

Openbaring 21:1 En ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, want de eerste hemel en de eerste aarde waren voorbijgegaan, en de zee was niet meer. 2 En ik zag de

heilige stad, een nieuw Jeruzalem, nederdalende uit de hemel, van God, getooid als een bruid, die voor haar man versierd is.

De eerste hemel en aarde zijn voorbijgegaan. Van deze eerste hemel en aarde wordt in Genesis 1 geschreven dat ze in den beginne geschapen zijn door God. In Openbaring lezen we dat ze zijn voorbijgegaan. Ook Petrus schrijft over het vergaan van de tegenwoordige hemelen en aarde en de belofte van nieuwe hemelen en een nieuwe aarde.

2 Petrus 3:3 Dit vooral moet gij weten, dat er in de laatste dagen spotters met spotternij zullen komen, die naar hun eigen begeerten wandelen, 4 en zeggen: Waar blijft de belofte van zijn komst? Want sedert de vaderen ontslapen zijn, **blijft alles zo**, als het van het begin der schepping af geweest is. 5 Want willens en wetens ontgaat hun, dat door het woord van God de hemelen er sedert lang geweest zijn en de aarde, die uit en door het water bestaat, 6 waardoor de toenmalige wereld is vergaan, verzwolgen door het water. 7 Maar **de tegenwoordige hemelen en de aarde** zijn door hetzelfde woord als een schat weggelegd, **ten vure bewaard tegen de dag van het oordeel** en van de ondergang der goddeloze mensen. 8 Doch dit ene mag u niet ontgaan, geliefden, dat een dag bij de Here is als duizend jaar en duizend jaar als een dag. 9 De Here talmt niet met de belofte, al zijn er, die aan talmen denken, maar Hij is lankmoedig jegens u, daar Hij niet wil, dat sommigen verloren gaan, doch dat allen tot bekering komen. 10 Maar de dag des Heren zal komen als een dief. **Op die dag zullen de hemelen met gedruis voorbijgaan en de elementen door vuur vergaan**, en de aarde en de werken daarop zullen gevonden worden. 11 Daar al deze dingen aldus vergaan, hoedanig behoort gij dan te zijn in heilige wandel en godsvrucht, 12 vol verwachting u spoedende naar de komst van de dag Gods, ter wille waarvan **de hemelen brandende zullen vergaan en de elementen in vuur zullen wegsmelten**. 13 Wij verwachten echter naar zijn belofte **nieuwe hemelen en een nieuwe aarde**, waar gerechtigheid woont. 14 Daarom, geliefden, beijvert u in deze verwachting, onbevlekt en onberispelijk te blijken voor Hem in vrede,

De mensen denken wel dat alles zo blijft als het vanaf het begin geweest is, maar Petrus waarschuwt dat de hemelen en de aarde zullen voorbijgaan door vuur tegen de dag van het oordeel. De goddeloze mensen zullen dan ten onder gaan. Ook Petrus schrijft over nieuwe hemelen en een nieuwe aarde. Het lijkt alsof God de belofte van de nieuwe hemelen en aarde niet nakomt. De reden is dat God geduldig is ten opzichte van de goddeloze mensen. Hij wil niet dat sommige mensen verloren gaan. Hij wil dat ze tot bekering komen. Zolang de dag van het oordeel nog niet is aangebroken, kunnen de

mensen zich nog bekeren. Het geduld van God is niet eindeloos. Er komt een dag waarop het oordeel wordt uitgevoerd en de goddeloze mensen ten onder gaan. Dan vergaan de hemelen en de aarde en dan komen de nieuwe hemelen en de nieuwe aarde.

In Openbaring 21 lazen we dat na de komst van de nieuwe hemelen en aarde een stad (het nieuwe Jeruzalem) uit de hemel neerdaalt. Die stad wordt de bruid van het Lam (Christus) genoemd. God zal dan bij de mensen wonen. De volken zullen allemaal volken van God zijn. Het zal goed zijn, want God zal de tranen afwissen en de dood en moeiten zijn verdwenen.

De stad heeft gouden straten. Dat is een bekend gegeven, maar er worden nog meer dingen genoemd die de schoonheid van deze stad beschrijven. De stad heeft te maken met het volk Israël en met de gemeente, want op de twaalf poorten van de stad staan de namen van de stammen van Israël en op de twaalf fundamenten van de stad staan de namen van de twaalf apostelen van het Lam. Er wordt dus niet beschreven over de inwoners van deze stad. De gelovigen uit Israël of uit de gemeente wonen dus niet in deze stad, ze zijn die stad. Die stad is een beeld van de gelovigen. Er staat wel beschreven dat er mensen in deze stad komen.

Openbaring 21:24 En de volken zullen bij haar licht wandelen en **de koningen** der aarde **brenge hun heerlijkheid in haar**; 25 en haar poorten zullen nooit gesloten worden des daags, want daar zal geen nacht zijn; 26 en de heerlijkheid en de eer der volken zullen in haar gebracht worden. 27 En in haar zal niets onreins binnenkomen, en niemand, die gruwel en leugen doet, maar alleen **zij, die geschreven zijn in het boek des levens van het Lam.**

De koningen van de aarde en zij die geschreven zijn in het boek van het leven van het Lam komen wel binnen. Deze situatie is eeuwigdurend, want er staat dat de dienstknechten van de Heer Hem zullen vereren en dat zij als koningen zullen heersen tot in alle eeuwigheden.

Openbaring 22:3 En niets vervloekts zal er meer zijn. En de troon van God en van het Lam zal daarin zijn en **zijn dienstknechten zullen Hem vereren**, 4 en zij zullen zijn aangezicht zien en zijn naam zal op hun voorhoofden zijn 5 En er zal geen nacht meer zijn en zij hebben geen licht van een lamp of licht der zon van node, want de Here God zal hen verlichten en **zij zullen als koningen heersen tot in alle eeuwigheden.**